

PRÆVIO NUMINE VERO!

Ad nutum

Amplissimæ in inclyto Lyceo

Auraico Facultatis Philosophicæ,

Sub

VINDICE CELFBERRIMO,

Dn. PETRO HAHN,

Scient: Nat: Profess: & Bibliothec:

Ordinario,

DISSERTATIONEM PHYSICAM

DE

VIGILIA

ET

SOMNO,

Pro

Gradu Magisterii ejusque Privil:

Cum publica Cordationum Lima,

In Auditorio maximo Anno 1705 d. 16

Junii, horis antemeridianis

Decenter componet

PETRUS WZRHOLM /

Wexioniâ Svecus.

IN

REGEM ac GREGEM

intemeratæ fidei VIR,

Reverendissime in Christo PATER ac DOMINE,

Dn: OLAE CAVALLI,

Percelebris Diœcesios Wexionensis EPISCOPI
eminentissime, Sacri Synedrii, quod ibidem
est, Præles longè gravissime, Gymnasiorumq;
& Scholarum per Episcopatum Epho-
re circumspectissime,

Mæcenas Summe,

Humilima animi reverentia aviternum colende:

O PATER Clari Venerande Cleri,
Tu Decus pulcri placidum Lycei,
Sydus erectas rutilans ad aras,
Pulpita celsa:

Ne feras ægre precor atque spero,
Nostra quod Phœbum veneretur istum,
Qui suos semper reficit Clientes,
Vilis opella.

No-

Nominis fulgor radiis corusci
Me fugat grandisque oneris propago,
Ulcera & condo malè sana mente;

Hoc sine dicam:

Non queunt ampli replicare libri,
Ipsa nec Pitho benefacta mille,
Queis, malis lassos, cumulasti Alumnos

Nostra Medola.

Sæva paupertas equidem Camœnas
Strangulat, pressas nisi liberares:
Sic focillasti stipe memet auctâ

Mitis Apollo.

Sis mei porrò memor PROTOMYSTA,
Dum fores pulso nitidas, Serene,
Cœlici nectar sitientis favoris

Vertice pronò.

Te, Tuam, Numen, pietatis Aulam
Sospiret multos vegetetque in annos,
Fulgeas Cœlo hinc & in omne, PRÆSUL

NOBILIS, ævum!

Ceu ex animo optas

Reverendissimæ Tuæ Paternitatis

Humilimus Clientulus
PETRUS Biffholmi.

Maximè Reverende atque Amplissime

DOMINE,

Dn. ANDREA GOEDING,

Dicæcios Wexionensis Archi-Præposite famigeratissime, Templi Cathedralis, quod Wexioniæ est, nec non Bergundensium Pastor longè dignissime, Consistorii Vice Præses gravissime,

PROMOTOR MAGNE,

Submissa mentis gestuumq; veneratione ætatem prosequende:

*Admodum Reverendi ac Præclarissimi,
Plurimum Reverendi ac Clarissimi Dn.:*

Dn. M. JOHANNES COLLIANDER,

In Skatelof ac Torsåhs Pastor vigilantissime, Territoriique vicini classica visitatione evehende, Patrone proluxa haustæ informationis ac benignitatis admiratione mactande;

Singulique

Dn. Dn. M. M. memorabilis

Gymnasil Wexionens: S.S. Theologiæ ac Philosophiæ LECTORES celeberrimi, ac solertissimi, Fori Ecclesiastici Adlesores æqvissimi, antea Præceptores fidelissimi, jam Patroni, Evergetæ ac Fautores desideratissimi ac promptissimi, venerabunda mente semper & ubiq; observandi ac memorandi;

Sit VOBIS præsens vita felix

*Admodum Reverendi ac Celebratissimi,
Plurimum Reverendi atq; Clarissimi Dni:*

Dn. M. ANDREA INGERMAN,
Districtus Sunnerboënsis Præpositus splendidis-
sime, Custodiæ Ecclesiarum DEO in Göttery ac Träskery
congregatarum Vigil felicissimè intente, ante septen-
nium Nutritie propensissime, atq; deinceps captorum
meorum Svasor ac Promotor optime, perpetuo illi-
bati cultus ac obsequii ardore deve-
nerande:

Dn. M. MAGNE FIORIN,
à muneris Theologici ac Gymnasiarchiæ labo-
ribus, rara dexteritate exantlatis, ad Cœtum DEi in
Zolg & Præposituram Norvidingensem non sine sum-
mo Parœciarum fœnore evocate, prioribus temporibus
literaturæ morumq; nostrorum Censor constantissime,
postmodum votorum Suffragator optimè adfecte,
devota mente indefinenter suspiciende:

Dn. M. BENEDICTE LITTORIN,
Vigiliis Ecclesiarum in Ljunga & Hanna
pro meritis dudum Præfecte, ob beneficia in Mulas nos-
tras liberali manu erogata quovis obsequiorum ac
honoris genere perpetim venerande:

Nec non

**Domini Magistri, Scholæ Cathe-
dralis Wexionensis Moderatores dexterrimi
ac informatores laboriosissimi, Benefactores &
fautores multis nominibus honorandi:
& subsecutura felicissima!**

Dum bijugos curvo gemebundos naevit aratro,
 Ut pateant radiis segmina lenta datiss,
 Cultor agri, liras trabie hinc sub vomere laxas
 Dentalique vibrat, sit rudis apta ut humus.
 Semina post scissis committit pinguis sulcis
 Semina, quò segetes fertilia arva ferant.
 Atque iterum ferrò terram convertit aduncò,
 Ut sibi commissum contegat ipsa bonum:
 Ast messis, letis cum jam albesceret herbis,
 Infelix lolium nil nisi saepe refere.
 Ruricola atque novum dives dicendus in annum
 Mensuram voti non quit habere sui.
 Nec toties spicas glumis fallacibus altas
 Pollice, ne dubites, ipse terit tremulo:
 Dum subit eventum hunc fractos reperisse lacertos,
 Lacrymulis quoties Ora genaeque madent.
 Fixa manet tamen in Dominum, qui cuncta gubernat,
 Quid volet en faciat! Spes pia fixa manet.
 Hinc precibus curas repetitis lenit acerbis:
 Quos alit hac tribulos altera terra necat:
 Fingitis & pia sic, meritis super astra ferendi,
 Facta, PATRES ampli, quos canit equus amor:
 Doctrinis alios alius perfundit amans,
 Utque apiaria Apis dum cava complet obit:
 Hic placitis Musas opibus resocillat egenas,
 Et placidus placat pacat & arseluem;

Alter amat querulis precordia languida furcis

Consiliis, studiis usque levare probis.

Omnibus hic finis VOBIS est omnibus unus,

Ut reparet verum fluxa juvenis bonum.

Cernitis immodico torpensia corpora Somno:

Voxque manus, monent, nec gravitate carent;

Mora ut ventura quodam terrore ruina

Abjurent molles, dote sequente, dies.

Si peculans pro se renuat Vigilantibus ausum,

Tollere ne possint aut relevare malum:

Murmura nata premunt, sermone silentia rumpunt;

Fœnora non quivis splendida reddit ager.

An sapiens, veteres quia non imitantur aristas

Grana sepulta, fugit triste colonus opus?

Rex Superum trepidare verat fore salia cunctis:

Pectora quid capiant victa sopore docent,

Si ergo pius ager hic vanis deludat avenis

Spes operasque pares: Linquite quæso minas!

Non VOBIS, Domini, Domini tribuenda benigni

Culpa est, qui variâ Me recreâstis ope:

Sed piger ingenii partem sibi sumit agellus,

Ut raceam gelidam, quâ sterile scat, humum.

Es varia forsân possunt concurrere causa,

Quæ stipulas itum delacerare ferô.

Inde, soli, veniam, VENERABILE LUMEN amandi.

Es VOS, Aonii NOMINA CLARA chori:

Inde precor veniam, licet omnia somnia Vobis

Essent, quæ mea mens dedicat hac humilis.

Munera ne solitum sic prodigat atq; favorem

Munera, quæ largæ suppeditare manus.

In brevis hic vestros somnus qui claudit ocellos,
O Vigiles Vigilis sub DUCE LUCE Gregis,
Ut non Meandris referam benefacta reflexis,
Quæ SUADÆ superant emula verba Deæ)
Me trahit: informis non contemnetur abortus;
Materies reparat, quæ mala forma negat.
Ergo PATRES humili nunc id præstate Clienti,
Quod favor & probitas & pia corda jubent.
Polliceor studiis votive paratior alter
Vix eris, ad Tumulum quàm manet Hicce suum:

VESTRORUM,

Max: Rev: Dn., Dn. Archi-
Præposite,

Admodum, Plurimumq; Rever. Dn. Dn.,

Amplissimorum ac Clarissimorum
Nominum

Devotissimus Culeor ac officiosissi-
mus Æstimator
PETRUS WJRHDM

I. N. 7.

Πρωτομπος

Omini, ex orbita integritatis ubi jam discesserat, lex irreprehensa patet:

כועת אפק תאכל לחם עד שובך אל האדמה (a)

Non ac si onus vires degra-

vans esset suscipiendum, cum modus, quem recta ratio præscribit, summo sit observandus nisu; humanæ namque res confertissimis laborum catenis, quæ confertim naturam premendo corporis robur adterunt, animum ponderum gravitate adfectum mœrore perfundunt, perfusum molestiâ obtundunt, obtusum langvore adfligunt, afflictum enervant, enervatumque conficiunt, colla sua dare recusant. Tantò itaque ab ista opinione, quod dicto allegato præceptum otii puta liciti negativum insit, sumus alieniores: Luculentius quantò Spiritus Jehovæ passim & potissimum in Ecclesiaste (β) nos instruit, quod horridas asperasque defatigationum

A

mo-

(a) Gen: 3, v, 19. (β) Eccl: 3, v, 12, & 13.

moles necessariâ quin & jucundâ, intra lîmites honestatis si se contineat, respiracione interpolare prorsus non sit vetitum;

*Nam si hoc nos semper stimulis vexaret acutis,
Cunctos atque pios lusus turbaret amaror,
Sicque tot adversis lento premeremur in avo:
Lætitiæ vix hora foret, vix hora quietis.*

Adeoque vel primæ cunæ vagientibus funestum minitarentur interitum: Sed quod quisque, ne in desidiâ planè resolveretur, se ad suum, quando & quò deberet modò, pensum impigrè revocaret, voluisse videtur Summus atque independens rerum Dispensator; hoc enim ut membra vivida vegetaque reddantur, omnes supervacui humores sanitati inimici excernantur & tota denique machina in firmitate conservetur, facit. Unde perbellè nonnemo: *hujusmodi exercitium est vitæ humane conservatio, naturæ dormientis excitatio, virtutum corroboratio, superfluitatum consumptio, otio inimicum, temporis lucrum, juventutis debitum, senectutis gaudium (γ).* Alioquin per se cuiquam ἀνιδρωτὶ nec feritur nec metitur, cum noctes diesque stertenti id, quod omnis boni Dator gratiosè confert, adscribere sit piaculum. Τὰτ' ἐτέρω μὲν ἰδῶκε Παλῆρ ἐπεὶν δ' ἀνένευσε. Hinc disertè

ora:

oraculum divinum: εἰ τις ἔθελει ἐργάζεσθαι,
μηδὲ ἐαδιέτω (δ); Nam

*Non nisi per multos voluit DEUS esse labores
Ad sua dona viam nec sidera segnibus offerre.*

Quia igitur otiosus DEO hominibusque
est odiosus ἐργάζεσθαι non περιεργάζεσθαι
oportet. Quod commodiore viâ expedi-
ri vix poterit, quàm si otia ac nego-
cia quævis ritè suis dividantur temporibus.
Horum a. vicissitudinis, quàm *Vigilia & So-
mnus*, universum animalium genus & speciem
præprimis humanam alternis iisque stans,
dum mediocritatis limitibus coërcetur, vi-
cibus occupantes, nescio quod copiosius τα-
μείον sinceriusve temperamentum suppedita-
ri possit; Illa enim vires quiete resectas ad
laboriosas occupationes invitat: hic quasatas
ne ἀπαυδάωντες ἐκπίπτωσι blandâ instaurat re-
creatione. Quibus nisi foverentur animantia,
in quæ, horreo, deformia degenerarent ἐκ-
τρώματα. Splendidum ortum squalido quo de-
turparent occasu! ἔδεν γὰρ πλὴν ὕπνου πὶ ὑγιῆ
ἄρθρα ἄλθου. hisce verò si tanquam *ministris*
non *magistris* corporum nostrorum utamur
ne mediam itineris, spinosis ærumnis, ærum-
nolisque spinis circumsepti viam repentinis

consternamus cadaveribus, immaturisque maculemus funeribus non adeò est metuendum. In *Vigilia* autem & *Somni* explanatione exiles impræsentiarum ingenii vires periclitabuntur. ἵνα δὲ μὴ τῆς ὁδοῦ τελερμμένης ἀφαιμαρζάνωμεν, cum quas facies prima oculis obvertit voces Thematissint simplicis, ὀνομάτων ἐπίσκεψις, ἥτις παιδεύσεως ἀρχὴ ἐστίν, auspicabitur opellam.

MOMENTUM PRIMUM
ONOMATOLOGICUM

§. I.

Παρωνυμία itaque si sub considerationem cadet, quod immediatum in casu dandi, vel auferendi, calci adfixo a; *Vigilia* etymon sit vigil, latioque, ut quàm notissimum, existat notum vel leviter ac perfunctoriè latinas qui attingerit literas, nobis non præeuntibus, nôsse haud difficulter poterit, in re adeoque cuivis obvia diutius hæreere quid adinet? Voculam huic oppositam, *Somnum* puta, ἰσμιῖσις aliis ἀπὸ τῆ ὑπνυ (qui vel παρὰ τῆ ὑπνεῖν, sub aqua se condendo, aut subter aquis natando, ita ut allusio fiat ad illud Poëtæ Mantuani: Conditque natantia lumina *somnus* (ε); vel παρὰ τῆ ὑποπνεῖν ἀ leniter spirando, cum in *somno*

ſomno aliquantulum mitius ſpiremus; vel ἀπὸ τῆς ὑπνοῦς; quia mens in *ſomno* quaſi occultatur ac abeſt, deſcendit, helladique perquam familiaris eſt) derivari ſtatueamus: in externum & inſolentem planè morem labiorum videmur, ita ut ſpinitus aſper abeat in s quemadmodum in vocibus ὕλη, ὕς, ὑπερ, unde ſylva, ſus, ſuper radices mutuantur, plurimis aliis, ἐχοντὶ quæ ſeſe obferunt, καὶ ἐκείσιν ſepoſitis, idipſum oculis obſervare eſt integrum. Dehinc euphoniæ gratiâ & ob cognationem vocalium y migrat in o, uti in vocula νύξ unde nox: Atque ita eſt ſopnus; Ceterum littera labialis p in aliam ejuſdem organi m, uti quilibet in Sancta lingua μεμυημένος adſeverat, eſt ἐμμετάβλητος; cum ejuſ conſectarii uſus, iudice Clariff: Buxtorffio, in omnibus linguis ſit celeberrimus. Quibus de cauſis notionem hanc utpote lingvæ fundamento depromptam, uſu probatam, litterarumque conformitate firmatam ſubdititiæ ſpuriaque cenſum ἀνυπονοήτως ſubterfugere liquet.

§. II.

Ὁμωνυμία πλατῶν μήτης ut exulet, æquivo-
ca hæcce æquivocantia ſuis ſunt coërcenda æquivocatis: Juſto igitur examine terminum *vigilia* librantes, iſtum, ut & conjugatum

eum ejus primarium explicitum *vigilare* si-
 gnare didicimus 1. Curam, rei que alicujus
 circumspectam considerationem, gr: *Φενηδα*,
εφορειαν ut: *αχρυπι. εσον υπερ των ψυχων υμων* (5).
 Et manendum mihi statuebam quasi in
 vigilia quadam consulari & senatoria (2).
 Hinc Enti entium, eminenti licet modo, tri-
 buitur: (3) *ושפשל הצקה הרה*. sic Jer.
 l. v. 12. item 44: v. 27. & alibi passim. 2. Ex-
 cubias nocturnas seu *Νυκτοφυλακήσιας ηρωτων*
 unde Scriptores sæpiuscule opera sua hisce
 condiunt loquendi modis: Variare *Vigilia-*
rum vices: *Vigiliarum* vices ante cubiculi
 fores servare & Homerum si audire mavis:
φυλακας αμειβομενοι χειν (3). 3. Certam diei
 naturalis portiunculam sive illum temporis
 articulum, quo vice sic exigente excubitus
 ad alios transferebatur *Vigilarios*, ita tamen
 ut epitheto ordinali constringatur; Nox e-
 nim ad fluxum *Clepsydræ* priscais in quatuor
 distributa fuit partes, quas ex vigilum offi-
 cio *Vigiliam* primam *ηρωτων ψνη* item no-
 ctem primam, *Vigiliam* secundam, tertiam
 & quartam adpellarunt, quarum singulæ tri-
 bus includebantur horis, unam majorem
 constituentibus. Sed & umbram obscuram

sub-

(5) Hebr: 13. v. 17. (2) Cic. Phil: 1. (3) Ps. 35. v. 23. (3) Iliad. l. 6.

subprimis Lux Evangelistæ, Τῆ ὄψι, μεσονυκτίαι, ἀλεκτροφωτίαι καὶ πρῶι mentionem iniciantis (ι). 4. Ipsos Vigiles φερεῖς, φύλακας, ἐρηγοῦρας ΔΙΩΩ, ΔΙΥΥ ut cum dicimus: circumire *vigilias*: Urbem munire *vigiliis*. Sic quoque Hebræi per תרומן, רומם, תרומם tanquam abstracta non unâ vice concreta exprimunt. 5. Vulgò feriam aut festum; ὕπνον ἄ πάννουχον ἀπώσαντο, ut *vigilia* nativitatis Christi. Sic Plautus (κ) *vigiliis* cereris sacra designat nocturna, quibus mulieres, *σοπνῶ* naturæ negatῶ, in æde Cereris interfuerunt gr. παννουχίδες, Emilio Probo mysteria dicta; Ea quippe nocte ne cubilia cum Viris sociarent, cautum erat: Justino autem [λ] initia seu noctes initiorum. 6. Vigilantiam spiritualem à *vigiliis* & quiete naturali præscindentem, quâ quidem nullas non vitæ hujus horas extrahendas esse monitor ac præmonstrator sacer est codex. Hinc toties: *ρηγοῦσι* πει, *ρηγορήσατε*, ἐκνήψατε δικαίως, μακάρι(θ) ὁ *ρηγοῦων*. 7. Liberum sensuum externorum & internorum, si actus in sese animi convertat, exercitium; Aut etiam statum illum, quo sensus non impediti suas obeunt functiones (μ), quem quoque significatum, aliis suo

(ι) Ματθ. 13. v. 35. (κ) in *Anulul*: (λ) l. 2. c. 6. 13.

(μ) *Clavb*: c. 69. S. 2040.

suo loco ac foro relictis, scopo nostro egregiè servire constat.

Somnus parili ratione ἀναμφοιβηήτως suis est immerfus æquivocationibus, quarum quædam ex relatione termini oppositi emergunt;

1. Namque DEO καὶ συγκολληθῆσιν adstringitur.

Ubi tamen τὰ ἀνθρώποπαθῶς λεγόμενα θεοπροπῶς νοηται, uti illud: עורה למה תישן ארני

חוצה אל-תזנה לנצח [v]; aliàs enim, nisi ἀποπλήκτως titubare; sic decretum, illud Psalmodi in veritatis columnam adripies: (ξ)

אל-ינום שמרך חנה לנ-ינום ולא וישן שמר וישן.

licet ipse ἄνθρωπος simul et quasi, se νοσεκλικῶς malorum, quæ patrantur & diorum,

quæ in pios evomuntur, ignarum vindictæque esse oblitum ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ

σκέυη ὀργῆς ἀνέγκας. 2. DEUM Φαινόμενον, quem δεισιδαιμονέσασιν gentiles effluxerunt, designat,

ut in isto Maronis:

Cum levis æthereis delapsus somnus ab astris

Æra dimovit tenebrosam & dispulit umbras

Te Palinure petens; tibi tristia somnia portans

Infonti: puppique Deus conspexit in alta (o);

Et in illo Palingenii: *Somme, quies rerū placidissime*

Deorū. 3. Latissimè ut vegetatibus atq; etiā inanimatis adsuatur, uti cum canit Stat:

pigro

Pigrò torpebant litora somnò: Et imbelli somno recubant æquora. 4. Speciem per somnum oblatam, ἐνύπνιον, ὄναρ, ὄνειρον, ὄμιλον. Sic esse in somnis i. e. ἐνύπνια λέγει ὄνειρότης seu somniare. Uti vicissim καὶ ὄναρ vertit Svecus i. Sönnen (π). Quam quoque acceptionem Poëtarum splendor adamat: Sunt geminæ somni portæ (ρ) &c. 5. Pro ipsa nocte ab hoc eodem usurpatur: Libra die (dici) somniæ pares ubi fecerit horas &c. (τ). 6. Catalepsin, licet parcissimè, adumbrat, quomodo istum morbum vigilantis somnum adpellari posse adserit Ant: le Grand in instit: Philosoph: (τ). 7. Ecstasin involvit, ceu LXX viralis interpretatio Hebr. אַרְוַת עַל שְׁמַיִם nominat. Hinc B. Hieron. c. 45. in tradit: Hebr. Pro ecstasi h. e. mentis excessu ponitur in Hebr. אַרְוַת quod Aquila κατὰ Φορῶν seu somni vehementis impetum; Symm: κάεν h. e. magnum, gravem & profundum somnum esse interpretari sunt. Est a. ecstasis secundū Gregoriū M. (υ) dormitio quædam vigilans, seu dormiens vigilia, quâ videlicet anima à sensibus abstracta divinaque sentiens & dormire videtur mundo & vigilare DEO, utpote vel ad amandum, vel

B

aufeul-

(π) Matib. 1:20 & c. 2:19. (ρ) Virg. l. 6. Æneid. (σ) l. 1. Georg. v. 208. (τ) Art. de morbis. (υ) lib. 5. mor. exp. in Hiob. c. 22

auscultandum rapta. Unde Viri sanctitate notabiles, non corpore sed virtute sopiti, laboriosius *dormiunt*, quàm *vigilant*; Quippe qui turbidis hujus seculi concupiscentiis exempti, actionumque strepitus, qui terras subcutiunt, auribus quasi cerâ obductis accipientes, dum quieti student, mente virtutibus intentâ, vigilantes dormiunt. Horsum illud לכלה מקרשה spectat: (פ) אבי ישנה ולבי ער. Ceteroquin Divi Augustini inter somnum, ecstasin & mortem differentia cachinno non est digna: Cum rapitur, inquietis, anima ad ea visa, quæ spiritu cernuntur, similia corporalibus, omninò à sensibus corporis avertitur amplius quàm solet in somno, sed minus quàm in morte; Quia videlicet in somno communi avertitur quidem anima à sensibus externis, sed non ita potenter, ut adplicato forti sensibili non illicò advertat: At in ecstasi, perfecto scilicet modo sese habente, ita altè sopitur ut vel adplicato vehementissimo objecto sentire non soleat; Præterea in morte abstrahitur anima ab internis pariter externisque sensibus: In ecstasi solum ab externis, adeo ut medium locum inter *somnum* & mortem videatur occupare. 8, accipitur pro morte eaque naturali ut:

Quid

Quid mori? eternus somnus: somnus brevis est mors

(χ). Ab Homero κασίγνητος θανάτου, à Virgilio confanguineus lethi vocitatur. Sic conjugatum somni secundarium, dormire scilicet, ut & Græca καθεύδειν, κοιμάσθαι non infrequenter in Scriptura Canonica moriendi significationem sibi induunt. Hinc Ἀπαρχὴ κεκοιμημένων verbis non inficetis suos adfatur discipulos: λάλαξε ὁ Φίλος ἡμῶν κεκοιμηταῖς ἀλλὰ πρόσκαιρα ἵνα ἐξυπνίσω αὐτοὺς. Εἰρήκα δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸ θάνατον αὐτοῦ (ψ). Hinc sepulcra vocantur κοιμητήρια. Quin & ipsa sepulcra aliàs תרבות nominata Sp. S. titulo תרבות h. e. cubilium, piorum ante omnia, dignatur (ω). 9. Pro morte spiritali temporali, quæ alioquin dicitur somnus culpæ, quietique naturali adprimè σύμμορφος est: Ratione 1. improvise oppressionis: 2. sensuum privationis: 3. actionum intermissionis: 4. variarum imaginum illusionis: 5. diuturnioris vel brevioris dormitionis: 6. facilioris vel difficilioris excitationis. De hoc sparsim Sp. Sancti Amanuenses loquuntur & nominatim Paulus: ὥρα ἡμᾶς ἡδὴ ἐξ ὑπνους ἐγερθῆναι (α). Ἐγερταὶ ὁ καθεύδων (β). 10. Pro morte æterna à Prophe-

(χ) Marcel. paling. (ψ) Job 11 v. 11. 13. (ω) Es. 57. v. 6.

(α) Rom. 13. v. 11. (β) Eph. 5. v. 14.

ta ὄλιγ - τῶν seu somno perpetuitatis insi-
gnita (γ). II. Pro somno animæ, nixi auctori-
tate Aristotelis ita differentis: Ἀργεία γὰρ ἐστὶν
ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ἢ λέγεται σπασδαία κὶ Φαύλη (δ).
12. Pro somno naturæ, seu quiete animalis
naturali, quam, prioribus tanquam ἀπεσοφό-
ροις ad sua, unde devenerunt, domicilia re-
missis, hac vice indagamus.

§. IV. Πολυσημίας latus stipat συνωνυμία: Αἰθή;
ita si τῶν ὄλιγ - כל ON spectes συνωνύμως cum
vigilia recurrunt: τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ:
Græcorum ἐρηγοροσις, ἀργυπνία, ἢ τ' αἰσθητικῶν
ἐπιλήθεια, λύσις, ἐνεργεία, σπασδαία, πόνος κῆ
πράξις: Germanorum das wachen: Svec-
onum wachning/ wafō: Cum Somno v. retro-
commencit τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ
τῶν ὄλιγ, τῶν ὄλιγ: ὕπνος, κοίμημα, κοίμησις, κοίτος,
αἰσθητικῶν παύσις, ἀνάπαιμα, ἀνάπαισις, δεσμός
αἰσθητικῶν μετὰ παυσολή, ἡρεμία πρώτῃ αἰσθη-
τικῶν, ἀδυναμία χρήσεως ἐν πρώτῳ αἰσθητικῶν, ἐ-
ρησις ἐρηγοροσεως, μεθόριον τ' ζῆν κῆ τῶν μὴ ζῆν
&c. Animalium virium quies, dormitio &c.
Der Schlaf/ Sōmn. Et ἀνεπιτηδεύτως τῶν ὄλιγ:
κῶμα, τῶν πόνων ἄρτυμα: Sopor ut:

Sit sopor ille satis reficit qui fessa labore

Membra - - - (ε);

Dormitor malorū, requies animæ, pars vitæ hu-
ma-

(γ) Jer. 51. v. 39. (δ) L. 1. de moribus e, 13. (ε) Marcel. Pal.

manæ melior, pax animi, perfugium laborũ & sollicitudinũ, publicæ curæ medicina, quies sopora, menti Deus utilis ægræ, mortis simulacrum ac frater, placidissimus quietis pater noctisque amicus, & consilia plura Poëtis ac Oratoribus, à quibus non exiguus sæpe nitorebus imponitur ipsis, non ignota. Cum *Vigilia* & *Somno* junctim sumptis coincidunt sensuum adfectiones; quia diversus harum status à sensibus dependet, ita ut operationes & cessationes ab iis dignoscantur v. gr. libera sensuum executio est *Vigilia*; eorundem v. cessatio naturalis, quies seu *somnus*.

MOMENTUM SECUNDUM

PRAGMATICUM & quidem

ἀνασκευαστικόν.

§. I.

NE verò pervicacius quàm perspicacius in nominalium, quæ delicatescunt ceu περικαθάσματα καὶ περιψήματα despiciatui habent, scrutiniò hærentes laureolam in mustaceo quærere existimemur, ab hisce ad realia divertendus est animus. Quàm autem necessariae sunt cuilibet, qui mortalitatis jugum non excussit, *Vigiliae Somnique* periodi, ἵνα μὴ κατὰ ξηρὸν γινόμενον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ῥώμην ἀπαγορεύηται ἀναμφιβόλως quoque eorundem

B;

essen-

essendi seu fiendi notitia ac veritas facta tecta
 adstruitur. Nec id ipsum progressui nostro ini-
 micum fore coniectamus si, antequam præ-
 cipiti saltu in veras harum adfectionum æ-
 tiopylas nos immittimus, distitissimos animis,
 annis pariter ac locis de *Somno* præprimis
 disjunctissimorum sensus nobis eligamus præ-
 ambulones, illorum ut vestigia nos vel an-
 trorsum, vel retrorsum suspenso gradu placi-
 dè ire maturius moneant. Horum autem alii,
 quos antiquior tulit ætas, eò usque sunt pro-
 gressi ut *Somnum*, dum sanguis in venas re-
 gressum pararet, animalibus obrepturum ad-
 firmare sustinuerint, quibus advevit Alcmæ-
 on. Quæ quidem sententia tantò pauciores
 sibi prospectura est patronos: certius quantò
 est nec spiritus animales, qui sensus motusque
 animæ proxima sunt instrumenta, hospitio suo
 præparationis ὀλικῶς deserto catholicam cum
 sanguine demigrationis societatem & quidem
 ἀμέσως καὶ μόνον in venas petere. Vah quàm
 frivola, monstrosa, brevesque, huic opinioni
 debitum si inesset robur, animalibus dica-
 rentur *Vigilia Somnique*, ne dicam minutia,
 sed præstigia, quæ cum in universum omnia,
 tum illa præsertim, quæ sunt macilentiora &
 pingvioribus rapidiorem sentiunt sanguinis

circulationem non sine vitæ satietate essent mansuræ! Imò vigilans foret *Somnus* dormiensque *Vigilia*; aliqua namque circumfluæ massæ sanguinæ portione venas invisente; quâdam etiam arteriæ intumescunt ac subsidunt; quod inter cetera earundem intra horæ moram ter mille, si non plures, in homine integræ ætatis & temperatæ complexionis, pulsus planum reddunt, cum quilibet motus cordis contractorius semioncialis præter propter sanguinei ponderis eruptionem trahat comitem. hui! dictum præjudicium, ni sit inconcessum, corporis animalis nutritionem per *Somnum* labefactaret, cuius tamen mitioribus inter dormiendum vicibus nec experientia nec sensus in serio rationis examine calculos obtinentes reclamant: Causa in conspectu est; non enim venæ sanguinem seguiorem, frigidiorum ac crassiorum ad cor advehentes: sed arteriæ calidiorum ac subtiliorum avehentes eumque eo in loco, quem dum subsidunt, obtinet, deponentes, inito cum proximis particulis nec odioso unionis fœdere, ipsi nutriendi actui subserviunt (5). durum itaque hoc de *Somno* iudicium enumerasse, enodatè idem est refutasse.

§. II. Quidam, quibus faciem prætulisse Diogenem perhibent, totum circa hoc punctum negotium ad hanc retulere causam, quod sanguis aëra, quem venæ continent, in pectoris seu thoracis cavitates detrusum compingeret, atque hæc calore refortæ privativam hancce, loqui jam populariter licet, inducerent prolem: Ast ἀπλῶς cum hisce facere vix erit ἀσφαλές; non enim (α) quid per aëra, qui istis conclusus sit cavernulis, voluerint intellectum σαφῶς comparet; Sin (β) διαρρήδην καὶ κατὰ χάμμα corpus illud simplex vulgareque στοιχείον adripueris (invitis licet Neotericis, omnem aërem, utpote ad quem componendum qualibet egregiæ tenuitatis particulæ concurrere possunt, è variis cœlestibus ac terrestribus corpusculis esse mixtum, nisi fortè Aristotelicis ludos faciant, concertantibus) (γ) Peripateticis rhonchos ducturis haud dubiè videre intolens; Quod si enim hoc felicissimum vacui supplementum non per aperta modo sed etiam operata arctissimisque constrictis vinculis se insinuans (η) propelleretur in hasce pectoris cavitates, in aliis metus esset vacui, in hisce tadium supervacui. Supervenit (γ) recentiorum vis aëris elastica, quæ hoc adsertum

ceu

(γ) Phys: Cont: Claub: c. 24. part. Spec: S. 803. (η) Spert: instit. de aère

εἰς ἐπιφωλὴς pessimum premit; particulis namque aëris flexilibus funicularum adinstar velocius rotatorum agitatione majori in pectoris cavels extensis rareficeret sicque ad motum suum continuandum majus spatium requireret (9). he! quanta tunc inter stertendum esset respirationis angustia, quanta dyspnœa! Sim (10) spiritibus animalibus aëris indidere nomen, audita antiquorū pariter ac recentiorum hac in re quā adpellationem symphoniā, signum quidem aliquali receptui est dandum, ita tamen ne fuga, extra causam, præter causam nos auferat; concessio namque spiritus aëris involucro prehendi posse, ipsis, nisi arundineo inanitantur bacillo, probare incumbit, hi ne venas immediatos ac proprios agnoscant tubulos? Quid? erudiant nos quæsumus, quo se præpotenti & limitato tamen auram hancce subtilissimam, in venis contentam, in sternum cogendi dominio sanguis iste præpollat? Subtilitate illustres in arteriis spiritus hujusmodi propulsionis immunitate anne donare velit vel possit? hem! quod vix enervis contra illos est nervus: in medio hocce ventre spirituum erit excessus: in infimo, ut de supremo nihil dicam, querulus eorundem una cum actione defectus. Ψηφισματος E. tenuitas, idem diligenter si inspexeris, haud ægrè perlucebit.

§. III. Nonnullos, qui Empedoclem enunciati sui auctorem prædicant, somniculosum hunc effectum ex eo, quod calor, sanguini qui inest, tepore seu potius frigore langvescat, generari opinatos accepimus: At pace eorum quod dicatur: Somniarunt ferè hi vi-

C

gilan-

gilantes quæ voluere; quocirca lubentiores multò
 tempestivum iis intantum mittimus repudium; Cum
*Nemo etenim sanè, cui sana in corpore sano est
 Mens - - -*

In non modico æstivi solis vapore laticem
 sanguineum etiam per venas ad cor refluxum refrigerari
 jure sit conquesturus, quàm arctâ imò arctissima nos
 tunc macerarent quietis intervalla! Δύναμις certè ἀ-
 ναψυκτικὴ non infrequenter tunc temporis tam procul
 exulat, ut, nonnunquam etiam antequam *Somnus* in
 lectum receptos occupat, inter blandes sudorum stil-
 las, crura, quæ ipsa commodi honestique ratio allo-
 quin tegumentis velare voluit, vel sub nocte concu-
 bia velamenta rejiciant. Proniora etiam, huic adser-
 tioni robustæ si inessent vires, in *soporam quietem*
 animalia iners conspiceret bruma, quâ pleraque ge-
 lu, quod corpora vix mediocriter adficit, rigent: cum
 tamen vernali ac æstivali, licet noctium dentur &
 brevitates & caliditates, quàm brumali tempore ani-
 malia artus suos, ob promptiorem scilicet spirituum ani-
 malium resolutionem ac dissipationem, suaviore ir-
 rigent placentq; *Sopora* (1). Equidem si caloris, quo san-
 guis fovetur, privatio *jamnum* includeret, ne egena
 ejus animadvertatur utilitas veremur; Unde namque,
 hyeme præsertim, iste calor devocaretur, qui digestio-
 nis, cujus mirus, dum *dormitur*, deprehenditur suc-
 cessus, facilitaret ac abolveret opus? Quomodo de-
 inceps nutritio, concoctionis filia, numerum quater-
 narium æquantis necessitatis conditiones à physicis
 passim postulas sine caloris in sanguine insiti ope
 ad-

(1) Confer: Thom. Erast. Q. 71. Diss. de somn.

adimpleret? Denique si sub caloris insiti notione calidum innatum comprehendant, idem agant necesse est; hoc n. non perit, sed eo tempore, quo summa frigoris inclementia nos urget, manens de suo cum vita animalium durationis termino gloriatur (κ). Quin & illud Keckermanni spectis: *Ubi frigore cor & sanguis ac spiritus cordis cerebrique condensatus est, simulque spiritus animales ita sunt stupefacti, ut sensus communis ligetur, exstinguntur & quasi dormientes moriuntur* (λ). Cujus mentem non sane distulit Ant: le Grand, qui præter ea, quæ modò adduximus, ita fatuit: *Calore, qui in corde residet, percunte omnem motum cessare: ac proinde mortem nobis contingere, quum natus calor deperditur, aut aliqua ex præcipuis corporis nostri partibus corrumpitur* (μ). Ad ultimum si frigus, ut *ουυχωρητικὸς* senla expendamus nostra, cessationis hujus estenus, quatenus nonnunquam per illud spiritus animales obtorpescent & hebescent, esset efficiens: At certè inferior ac remotior habenda est causa ad generalis, adæquatæ & quidem immediatæ quàm ut evchator culmen.

§. IV. Galenus variis variorū de hac affectione prælibatis placitis nodum quæsitum soluturus, eundem, ut videtur, explicando implicat; In hunc n. modum ejus leguntur verba: *ὅτι τὸ ἐνδιακτικὸν ἐστὶ ἔτι ἐσθρον ἐστὶ Φουρικὸν ὁ ὕπνος, ἔτι μίση* (ν). Neque tamen eò secius alibi, quod placidæ evaporationes spirituum

(κ) Vid: Ant: le Grand: inst: phil. Art. 17. de animal: & Sperling. C, de vita ac mort. (λ) p. 439. (μ) Art. 6. part. 8 [ν] Lib. de instrumento odor,

animalium, quò minus apertam in nervos offendant
 viam, vascula obturando *somnolentum* huncce eni-
 tantur *feram*, detegere desinit: Ipsius E. ἀμφιλο-
 γία, ne διηκῶς istiusmodi adhæreamus effato,
 nobis est submonitrix. Præsertim dum aliis in locis,
 quod calor à siccitate vel ἐφιδρώσει seu lassitudine
 nimia in alimentum conversus, aut à majori, quàm
 par fuit, humoris copia, ne, quem intendit, adse-
 quatur egressum, retentus vegetam mansuetamque
 hæcæ provocet *requiem*, inculcare satagit (ξ). No-
 bis autem, in quos præsens cadit ætas quin, licet
 non omnis, tamen quidam *somnus*, utpote natura-
 lis, ex nexu causarum naturalium debito modo ac
 ordine moderatarum ortum trahens, naturæ sit ef-
 fectum, ambigere nec convenit nec expedit. Præ-
 terea κτ̄ συγχώρησιν, si scita ejus hunc tolerarent
 sensum, quod ob adscendentes cum sanguine vapores
 spiritus crassiores & ad motum ineptiores reddantur:
 Quoad tenus sed non ut generalis obtusi motus ac
 sensus membrorum, seu quietis spirituum animalium
 causa solitaria acceptari possunt. Καὶ ἄρσιν in-
 terim illud est remittendum, quod exhalationes hæc
 spirituum animalium canaliculos, ut undique illis in-
 tercludatur via, obsideant: Sed existimandum est
 eos non tam celeriter moveri, nec, ut in vigilia,
 à cerebro ad exteriores partes, nec ab exterioribus
 ad cerebrum ferri. Uti desideratissimus delubrique
 nostri, dum vixit, Celeberrimus Medicinæ Doctor
 & ejusdem facultatis Professor (ο) in collegio suo

ana-

(ξ) Potissimè l. 3, c. 10 de caus. puls. (ο) B. Doct. N. Waller.

anatomico differuit. Qui n. alioquin illi, quos *formus* nuper oppressit, per contactum vel immediatum, vel mediatum seu vociferationem, expergiscerentur, nisi actio sentiendi organum adficiens ad cerebrum usque perveniret, ibique delitescens spiritus animales, aliis ubi fuerint adlociati, ut ad organa decurrerent, propelleret? Quis impressæ actionis, ut spiritus ad membra discurrant, ad cerebrum progressionem cum omnimoda nervorum obstructione, nisi etiam qui *ἀντιπνεύμων* ἐν πνεύματι concordare facit, se conciliaturum triumpharet? In subsidiis etiam hinc erant succenturiati *ὑπερβαταί* omnimodam hanc nervorum meatuum obstructionem diluendo atque deludendo expedientes. Post hos ibunt diversi membrorum per quietem motus, jactationes arteriarumque pulsus. Ne v. quis obganniat hos membrorum motus à musculis, quando quidam eorum contrahuntur & alii, ex adverso illis qui respondent, extenduntur, dependere: Attendat, quod musculi absolute, in se & seorsum spectati hujusmodi agitationis excitandæ prorsus sint incapaces, nisi spiritus animales per iis alligatos nervos concurrant, à quorum communitate, quod hic potius quàm ille contrahatur, promanet, ita ut ille, ad quem plures confluent spiritus & consequenter magis inflatur, contractionem subeat: Qui v. egeno gaudet spirituum influxu hincque tenuior & longior factus extensionem admittat (π). Nec est quod arbitrere solos spiritus à cerebro diffluentes in mu-

seculorum motus conspiciare; Sufficit n. quod hi reliquos, quos singuli corporis nervi pro tempore concludunt, quò horsum vel istorsum motitentur, dirigant; Aut ostiolorum, per quæ alii manantes cum hilce adunari possint, apertionem præparent (g).

§. V. Philosophorum *περίμαχος* Aristoteles causam somni *ἀναθυμίασιν* seu alimenti divaporationem, quæ sursum elevata regreditur & Euripi instar refluit, hæc verborum structurâ esse pronunciat: *ἐκ ἐστίν ὁ ὕπνῳ ἀδυναμία πᾶσι τῷ αἰσθητικῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τροφῆν ἀναθυμιάσεως. ἀναγκασίον γὰρ τὸ ἀναθυμιάμενον, μέλει πρὸ ἀφείδει, εἴθ' ἀντιστρέφει καὶ μεταβάλλει, καθάπερ ἐν εὐρεπν. Τὸ δὲ θερμὸν ἐκάστῃ τῷ ζῳῶν πρὸς τὸ ἄνω πύφυκε φέρεται. Ὅταν δ' ἐν τῷ ἄνω τόπῳ γένηται, ἀφείδει πάλιν ἀντιστρέφει καὶ καθάφεται. Διὸ μάλιστα γίνονται ὕπνοι διὰ τῆς τροφῆς. Ἀφείδει γὰρ πλὴν τότε ὑγρὸν καὶ σωματώδες ἀναφέρεται, ἰστέμενον μὲν ἐν βαρύνει καὶ ποιεῖ νυστελεῖν. Ὅταν ῥέψῃ κάτω καὶ ἀντιστρέψαν ἀποώσῃ τὸ θερμὸν, τότε γὰρ ὁ ὕπνῳ, καὶ τὸ ζῶον καθεύδει (σ). Vult scilicet ingeniosissimus alioquin naturæ mystra, quod halitus ex alimentis nuper adsumtis & in chylum conversis per sua vasa calore cordis in cerebrum, πάντων ἐν τῷ σώματι ψυχρότων, elevati frigidâ ejusdem substantiâ concrecant, crassioresque ac graviores nonnihil facti ad inferiora descendere incipiant, nervorumque mestus obstipent, ne spiritus animales ad organa sensuum possint deferri. Unde etiam*

(g) Vid. Instit. Ph: Ant. le Grand Art. 6. (σ) lib. de Vig: § S. C. 3.

jam in hoc eodem capite *somnum*, quod sit σύννοδος ἔ
 ἔρρηξ ἔσω καὶ ἀνυπερισσοῦς φυσικὴ, definit. Ne
 v. adleveratio ipsius sit elumbis, nonnullis ab expe-
 rientia mutuatis ratiociniis pugnat, quæ ceu tela in-
 eluctabilia complices ejus tantum non περιήσους
 ἀκατέπαυτοι vibrant. Primum quod intendunt tor-
 mentum in temerè sese offerentes haud frustra, ut
 opinantur, excussum hoc est: Comes ingesti ali-
 menti est *somnus*: Ἄσπιδας v. *pervigilie*, cujus diver-
 sitatis mater est vaporum respectu illius presentia:
 Eorundem verò harum intuitu absentia. Post hoc
 Larcones musteisq; madidos laticibus dispiciendos
 subornant; Qui altiori & diuturniori indulgent *so-*
mnio, cujus genitor vapor cerebrum incessens haud
 dubiè salutandus venit, adèd ut non incongruè il-
 lorum lubrici illud Poëtæ stellati tetrastichon huc
 traxeris:

Semper in ore cibo: manibusq; & vestibus unctis
Sordida qui curant solius gaudia ventris
Grandiaq; inverso siccant data pocula fundo,
Connivent oculis vigilare nec arte valebunt.

Dehinc infantulorum somnolentiâ lenumque *inso-*
mnibus noctibus armati turbatis alacres inferunt pe-
 dem, quid vapidus efficiat humor clamore sublato?
 Denique ne quod satis sit præsidii adhuc desideretur,
 ad ἰσχυρὰ strenuè decurritur, ingentem vim va-
 porum capiti infundentia, cerebrumve refrigeran-
 do eosdem condensantia: Ast clypeata hæc acies
 majori nisu quàm ictu ballistas suas exonerat, ita
 ut ejus adversarii nondum receptui canant; Licet
 enim

enim, si evaporatio nutrimenti sub incudem examina-
 nis revocetur, fieri sæpenumerò possit, ut illi, qui
 copioso præprimis pantices opplent cibo, in gra-
 vem resolvantur *somnum*: Non tamen hic effe-
 ctus in vaporum æstum, sed aliam potius causam,
 Neotericos si consulueris, est refundendus; Illi enim
 continuam sanguinis per corpus animalis circula-
 tionem edocti aperire aptè nequeunt, quibus insistendo
 transitibus per tot intestina ossesque compages,
 tanquam arctissimis vinculis constricta repagula, ex-
 halationes hæ è ventriculo in cerebrum transmitti
 queant; quippe qui potiozem humiditatis, quæ cere-
 brum perfundit, portionem per arterias transire at-
 que è massa sanguinea proximè ac immediatè instil-
 lationem mutuari supponunt (τ). Ad hoc si, quos sto-
 machus egerit, vapores per se ὑπνωποιοὶ dicerentur,
 ἀεὶ καὶ ἀναγκαίως post passum tales forent; καὶ
 αὐτὸ u. præsupponit κατὰ πάντος, cui tamen rei
 experientia opportunum indicit bellum; persæpè nam-
 que stomachò cibus vacuò improbus labor mortales
 soporat, quod minimè ἀκατασκευάτως eructat Ec-
 clesiastes c. 5. v. 11: מְתוּקָה שֵׁנַת הָעֵבֶר מֵעֵם - מֵעַם
 כָּל הָרֶכֶב וְכָל. Et certè *Somnus* ab iis, quibus ma-
 cilentia fortuna insultat, non rarò nutrimenti loco
 expetitus capitur. Nec etiam quod in vulgus ablit
 adagium in animis exolevit nostris: Πεινώσων ἀλλά-
 πικα ὑπνῶ ἐπιέρχεται, tralatitiè in eos quamvis
 quadret, quos Salomon taxat Prov. 4, v. 16. Et quod
 non minus in rem nostram esse dices: ὕπνος πείναν
 τὴν

την κακέχαστον δαμά. Siu hoc anno post recens ingestam alimoniam intestina ac ventriculi nervos commoveret ac irritaret liquor gastricus ἄτοπον. His ad-
 jice quod, cum majorem, ut plurimum, sensum famis, ejusque levandæ desiderium & actum brumali quàm æstivali tempore, quò venter ob pororum contractancorum ab ære frigido factam obstipationem, spirituumque firmiorem detentionem calidior viget, persequentiamus, in somnum multò essemus faciliores: cum tamen huic è regione quod est oppositum partim experientia dicat, partim virorum nec infimè commatis iudicia suffulciant. Ipsa utique ciborum concoctio veriore proclivitate in somnum rationem δὲ ἀλόγως substernit (v); Tunc enim, quia spiritus in ventriculum, ut digestionis operi præsent, ablegantur, cerebrum non potest non spirituum defectus laborans refrigerationem adeoque soporem quandam subire; qui namque adhuc supersunt, nervorum ductibus apertis detinendis sunt impares aut etiam eorundem laxationi & inter se complicationi inhibendæ. Quapropter externæ corporis partes alimento deglutito refrigeratorem istam vim retundere nequeunt. Concedamus etiam quod succus alimentorum è ventriculo in venas transiens, dum sanguini admiscetur, semper illi quasdam de suis impertiatur qualitates & aliis missis crassiorum eum faciat in prima sua cum illo commixtione, ita ut sanguinis particule à corde ad cerebrum, quò spirituum animalium iacturam restanturarent, missæ, solita agitatione, efficacia ac copia qua-

D

dan-

(v) Vid: Ant. le Grand. Hist. naturæ. Art. 9. de S. 15. vig.

dantenus exutæ levitatem ac alacritatem corporum nostrorum obnubilent; unde etiam eâ horâ ad somnum magis propendemus: Coctione a. absolutâ sanguis ille transeundo per cor factus subtilior spiritus fortiores ac copiosiores efformat, nosque vividiores ac dexteriores ad ea, quæ nostra sunt, expedienda fingit (Φ). Solio tamen causæ totalis, necessariæ & proximæ istæ deturbanda esse conclamamus. *Κυπελλομαχία* quod adinet, nisi nimis levia ciboria oblivioso expleant massico, quieti huic somnificæ interdum etiam agiliores, quàm si sobrii essent, admissib. tamen pro consuetudinis atque temperamenti varietate discrimine, reluctantur, licet tandem spiritus animales per sensuum operationes dissipati, ut nervos atque fibrillas diutius tenere tentas atque ita corpus, antequam per somnum incrementis adaugeantur, in statu vigilia continere nequeant, diminuantur & segnescant. Et quid mirum quod hi in *κυπελλομαχία* sua methodo analytica à minori ad majus progrediendo morantesque sapè dies ac socias noctes complures cadis sibi destinatis frangendo plures

Per noctesq; diesq; premant sua lumina somno?

Infirmior præter hæc cerebri constitutio serosam coluviem arcere nequit, eò quod ejusdem pori laxiores facti sanguinis excrementis sine obice introitum relinquunt (χ). Verum hujusmodi somnolentia à natura non per se intenditur, sed propter extraneum nimium, quod vertitur in vitium. Quod insuper ex infantum, sicut

(Φ) Conf. Lud. de la Forge in notis ad Rem. des-Carr: tract: de homine Art: 57. (χ) P. Burg: de S. G. vig.

sicut ex aliis viventium recens genitorum, plus quam
 adultorum, corporibus destillet atque exhalet, non al-
 ter ac plures vapores è locis humiditate scatentibus
 præsente calore exsurgunt, his quidem est ad liquidum
 deducta. Nec rixa diu alenda est, an humor iste fa-
 ciat ut infantes *somno* sint dediti? cum is poros ple-
 xus Choroidis aut arteriarum Carotidum crassitie sua
 obducatur, iterque spiritibus animalibus obsepit; dum
 namque ab his non ita ubertim à corde provenienti-
 bus cerebri medulla, omnesque ejus ductus adimple-
 ri atque aperti teneri nequeunt, *somnus* necessariorum ac-
 cessum parat, sicut vela navium non raro ideò, quod
 placidior venti spiratio ea sufficienter expandere ne-
 queat, corrugantur. Licet igitur ingens ista in teneris
 hisce humoris affluentia ad cerebrum adpellens spi-
 rituum animalium motui compedes injiciat porosque
 cerebri non difficulter obseret (Ψ): An tamen adæqua-
 ta, immediata ac universalis sit causa, *νενεχῶς καὶ πε-
 ρεσκερμένως* judicantibus decidendum commit-
 titur. Sed nec illud ὅλως inconcussum manet, quod
ἀγρυπνία senectutis sit sociata; Etsi n. decrepiti, qui-
 bus siccius calidiusque è temperamentum, non solum
 sunt *Φιλάγρυπνοι* sed quandoque etiam *πανάγρυ-
 πνοι*: Illi tamen, quibus humidius frigidiusque est
 cerebrum, per se sunt *Φίλυπνοι*.

§ VI. Prosceniam jam ipse Cardanus hoc ratio-
 cinio, quod spirituum & sanguinis quies permittis hu-
 jus sobolis sit genitrix, prævinitus conscendit: At
 quam celsipitavit & ille, in naturæ contemplatione

vel mediocriter versatum præterire vix poterit; Sive enim naturales (ad pronunciatum veterum si sit loquendum, omnes licet partem sanguinis subtiliorem pro sua venditent materia & qualitate, majori nimirum vel minori subtilitate, discrepantes diversam in diversis partibus accipere formam varioque ad usus comparari dicantur) qui in hepate ex tenuiore ac spirituosiore sanguine geniti per venas in totum corpus distribuuntur, contempleris: Hi naturalibus actionibus nutritioni videlicet, accretioni ac generationi edendis tandem invigilant, subjectum quamdiu, obtinendis non obtentis, fato non concedit; sive in vitales ex naturalibus in dextro cordis ventriculo attenuatis magisque elaboratis atque aëre per inspirationem arteriarumque dilatationem attracto in sinistro cordis ventriculo procreatos animum convertas: Hi non modò in corde, caloris corporis fonte, cum calido ejusdem innato præcipua actionum cordis sunt instrumenta: Sed & per arterias in totum corpus diffusi innatum singulis partibus calorem fovent, excitant & augent eique perfectionem cum quiete incompatibilem quasi addunt. Certè motus cordis dilatatorius seu passivus, quo crumenæ in modum expanditur, & contractorius seu activus, quo corrugatur, ipseque adeò arteriarum pulsus etiam inter rhonchissandum tale diluet otium. Et quis sine respiratione somno est locus cum Plinio percontamur (ω)? Anhelitus autem adtractionem & emissionem anæ sine spirituum ope fieri hærideris? De-

mum

mum spiritus vitales & naturales motus promoventes, nobis etiam insciis ac invitis, è cerebello ad eas partes, quæ naturæ instinctu aut cæco passionum impetu actiones suas exercent, non aliter quàm in automate, ad placitum recentiorum *ἀδυναμίαις* effluunt (a); Vel denique si animales spiritus strictè sic dictos, è spirituum vitalium parte purissima per carotidas ac cervicales arterias, versus cerebri basin atque inde cerebrum quæ protenduntur, instar vaporis subtilissimi exstillatos ac deinceps per nervos & musculos in totum corpus dispersos, ut animales functiones, sensum nimirum ac motum, absolvant, incorruptâ si examinaveris trutinâ: Nec hi statione deserta desidiosas amplectentur ferias. Quin potius, uti priores subtilitate ac nobilitate: ita velocitate ac agilitate quod præcurrant haud iniquè collegeris. Et v. spiritus animales plurimum agitationis habere nec ita torpidos, ut omni inter quiescendum destituantur motu, evadere pronunciat Ant: le Grand. (β). Unde etiam primum & maximum movens à Ludovico de la Forge vocantur (γ). Hæc veritatis adstru-ctio etiamnum si tibi sit suspecta, ipsa consule in-sonnia, eaque non difficulter tibi dabunt expeditam; Absque spiritibus enim si foret, nulla per quietem subministrarentur phantasmata [δ]. Eadem de sanguine tenenda est via, qui non otiosus stagnat, sed jugi per arterias fluxu venasque refluxu delectatur,

D 3

quod

(a) *Phil. Bur: part. 3. C. 1 dissert. 2.* (β) *In instit. Ph. Art. de S. & vig.* (γ) *in notis ad Tract: des-Cart de homine Art. 15. part. 2.* (δ) *Vid. Coll. Burg. de S. & V.*

quod quidem eò tutius statuminatur, quò iis, quæ præfens & prius genuit seculum, est certius, cum non facile dixerimus, an aliud ponderosioribus rationum pharetris sit libratum. Ceteroquin quo pacto remotissima corporis membra, ubi alia cuncta languido horrent gelu, si vel ferrum candens cor fervore æquaret, nisi multū longeque desideratum adq; se per novum sanguinem à corde dejectum calorem participarent, sese vindicarent? Quomodo quæso aliàs nutritio, cujus tamen successus per *somnum* mirum in modum promovetur, esset speranda absque novi sanguinis, prioris deperditi damnum restitutori adfluxu, dum scilicet in ultimis arteriarum, quas adluit, recessibus, quasdam sui particulas, quibus nutriantur, depositas membris adponit? Concoctio proptero ciborum in ventriculo collectorum, ut ritè fiat chylus, quo pacto suo, cum indormiunt, lætabitur progressu, ni vis cordis palpatrix, per arterias sese diffundens, alimentis minutis, ut solvantur, suppetias ferat? An sine sanguinis motu id fieri divinare fas sit? Imò, ut capiunt vitium ni moveantur aquæ: *Αὐτὸν τὸν νόσον αἷμα* & *ἀρεθὴν διαφθεῖρα ἢ οὐχί*; Illa namque à circumfluxu cessatio crassi non solum sed etiam putidi putridique sanguinis existeret parens. Cum itaque sanguis per *somnum* & gignatur & transmutetur, tanti adparatus & perfectiones motus non erunt exsortes.

MOMENTUM TERTIUM
PRAGMATOLOGICUM.

§. I. **P**ericulosiores prætervecti errorum syrtes, cum
omni-

omnium Auctorum super hac re inire velle iudiciorum numerum χειμερινὸς ὄνειρος esset, ad indagandas genuinas harum adfectionum causas tenuissima expandimus vela, quod priusquam opere ipso exequimur, ne velificatio nostra εἰκελόνειρος fit, earundem essentias definitionibus inclusas exprimere nobis incumbit; eumq; privatio præsupponit habitum, ubi separatim utriusq; natura est excutienda initiū præstabit facere à *Vigilia*, quæ est operatio sensuum interiorum & exteriorum, facultatisque locomotivæ à spiritum animalium in organis præsentia excitata: *Somnus* verò est cessatio actionum sensus communis, sensuumque exteriorum, ac facultatis ut plurimum locomotivæ, à spirituum animalium in organis negatione ob salutem animalium facta. Licet a. acerrimè inter se digladiantur naturæ scrutatores diversis non tantum sed etiam adversis frontibus concurrentes: Nos tamen modò exhibitas definitionum structuras, ceu succinctas relique exponendæ propiores, non malè ad scopum collineaturas arbitramur. Quarum conceptus convenientiæ seu generis noëmata, quibus cum aliis conveniunt, sunt operatio & cessatio: Conceptus verò disconvenientiæ seu differentiæ ac terminorum restringentium notiones, quibus ab aliis non modò, sed etiam à semet ipsis disconveniunt, suum efficienti, subjecto, formæ analogicæ ac fini imputant fulcrum, quibus, quia utramque opellæ nostræ paginam sunt completuræ, manum admovemus propius. Naturalium autem excussioni supernaturalem, primam ac remotam, ita ut vix jure postulemur injuriæ

ria, præferimus, quam nullus non Principium illud sine principio, independens ac incommunicabile toti adeò universo, quod sine eo miserâ tabesceret, naturam relevans, nisi malè sanus ac veterinosus planè sit, ἀναντιρρήτως esse concedet; Ut enim teste peripateticorum Apolline: ὁ Θεὸς δόξει τὸ ἄριστον πάντων εἶναι καὶ ἀρχὴ τις (ε): Ita & hisce, quas jam evodamus, sensuum adfectionibus suam largitus est entitatem, qui eo ipso, quo dixit: והו' מארת ברקיע השמים להכדיל בין הוים וכו' הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים (ς). *Vigiliam diei, somnumque noctis cancellis semet incluisse docet, in cujus rei lucem Hieropsalten (ζ) Tibi informatorem jungas, Apostolumque Tarientem, quod καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδατε concionantem audias (η). Quin imò adhuc animi si pendess cap. 2. historiae creationis replicas licet, & quomodo יפל יהוה תרדמה על האדם cernes excussè (θ). Et v. privationem præsupponere habitum, ceu dictum est prius, Logicorum nos erudit schola. Undè & illud ὡς ἐν παρρησίᾳ observamus, quod, licet Adamus ejusque posteritas concreato integritatis statui perseveranter adhæsisset, Somnus tamen ei fuisset necessarius, si non necessitate absoluta & consequentis: hypothetica tamen & consequentiæ; si non necessitate exigentiæ; At tamen expediendiæ; si non ad esse: Interim ad benè esse; si non ad virium labore vel morbo adtritarum reparationem: Ad delectationem tamen*

(ε) lib. 1. *Metaphys.* c. 2. (ς) *Gen.* 1: v. 14, 15, 16. & c. (ζ) *Pf.* 104 v. 20, 22, 23. (η) 1. *Thess.* 5: v. 7. (θ) 7. 21.

tamen & sinceriozem voluptatem: Idque tum quia Apostolus, quem tertia cœli rota vidit, Adami meminit (1) ψυχικῶν v. 46. χοϊκῶν v. 47. οἱ δὲ χοϊκοὶ, τοῖσδε καὶ οἱ χοϊκοὶ v. 48; tum quia ei, utpote vitam animalez degenti, locus fatigationis esse poterat, nec enim causas, quæ hodiernum adsunt, & quidem omnes abfuisse faciles largimur; tum quia nox, quieti destinata, ante prævaricationem Adamiticam fuisse legitur.

§. II. Naturales deinde dictarum adfectionum causas perreptaturi non videmus quid obftet, quò minus album, ut ajunt, calculum adfectioni addamus eorundem, qui spirituum animalium uberiorem in cerebro præsentiam, eorumque ad exteriora sentiendi organa fluxum ac refluxum jure suo causæ efficientis immediatæ, ut sensus in actione occupentur corpusque in *Vigilia* contineatur, nomine adornari contendunt; hos namque, dum copiosi in cerebro adsunt per *quietem* generati, glandula pinealis, si Cartesianorum, τὸ δῖον anxie adsequi nitentiam, castra sequi placet, in certos ut pergant tubulos eosque antea inanitos repleant, haud agrè determinat, unde omnia capillamenta, ex quibus nervi & cerebrum sunt contexta, ita dilatantur ac distenduntur, ut, quàm primum motus organi corporei ab objecto in illud agente in sensibus externis est inchoatus, eodem prorsus momento nervi filamenta, quæ versus illam partem terminantur, motum istum per spirituum animalium curriculum recipiant, receptumq;

E

ad

(1) 1. Cor. 15.

ad illam usq; cerebri partem, quæ animam proximè & κατ' ἐξοχήν ad sentiendum prævocat, transmittant (κ). Præterea non nuda sufficit præsentia spirituum, sed idoneo nutrimento repletorum, quod succum nutritium nerveamve liquorem in cortice cerebri à sanguine per glandulas secretum subministrare probabiliter colligunt Philosophi Burgundici; sic namque à serosæ uliginis carcere liberatî debitaq; instructi libertate circumquaque diffunduntur porosque ac musculos laxos & vietos sufflant: Quod tamen faustum ni nanciscatur eventum, hebetudine citius aggravantur (λ). Causæ dehinc antecedentes, adjuvantes, dispositivæ, promoventes unoque verbulo remotæ nuncupatæ, variæ subnotari possunt, quas inter *somno* mediocritatis limitibus circumseptæ suis adsignandus est locus; hic n., uti inferiùs videbitur, ut animalia, à functionibus sensitivis decenter cessantia, vires recuperent amissas vividioraque ad solita subeunda onera exsurgant, adcurat. Ea deinceps, quæ sanguinem subtiliorem ac tenuiorem producant, vel multum agitando calefaciant, atque ita spirituum animalium ubertatem procurant, inter hæc non sequioris esse ordinis incorrupta recludit ratio. Sic quoque ea, quæ corpus iterum iterumque motum, unde sanguis agilior ejusque motus velocior evadit, ad opera suscipienda accommodum formant, torporem, amantissimum immodicæ quietis sodalem, excutiant, simulque corpus ipsum à cruditatibus & humoribus

super.

(κ) vid. *Ant: le Grand. inst: Phil. Art: 20. pars. 2.*

[λ] C. 7. pars: 3. *Physica.*

superfluis vindicant. Hinc illud est quod, qui sursum ac prorsum cursant, diebus subnectere *noctes perurgiles* minori cum lucta sustinent, quam qui sedentariis incumbunt exercitiis. Quæ dehinc arterias Carotidum, jugulum stringentes, plexusque Choroidis meatus aperiendi vi pollent, actuque recludunt, ita ut spirituum influxus non intercipiatur, huc merentur referri. Inter ejusmodi *πυσιώζουλας καὶ ἐξουγύροια* decantatur potus, Anglis ipso etiam usu notus, Coffee nominatus, quem qui hauriunt absque lassitudine *πανουχιζισι*, utut studiis aut contemplationibus vacent: Cujus insolitæ *vigilia* indefessique animalis facultatis exercitii causam ingeniosissimus Willis in eo sitam esse judicat, quod adustæ hujus liquoris particulæ, sanguini posteaque absque mora succo nerveo immixtæ, cerebri poros, quia agiles & inquietæ sunt, explicent spiritusque quovis alio vinculo solutos, ut munia sua diutius cum vigore obeant, acuant atque accendant: Quemadmodum *πανουχισμὸν* in sanguinem torridum & atrabilarium, qui succum nervosum tostum particulisque adustis exundentem subministrat, refundit; hic namque nec cerebri poris circumseribi, nec spiritus animales blando complexu retinere valet. Non rarò etiam *vigiliam* pro actu sumptam introducit vehementior tonitus, punctio, acer succus, aut alia quandoque causa, sensorium exterius fortius majori vi quæ percellit, dum motus iste sensui communi communicatus, ac si classicum caneretur, reliquos sensus sine exceptione expergit, spiritusque statio-

nariorum militum ministeriis fungentes, principis facultatis jussis intenti in nervos & fibras expeditionem parant; Quia tamen desiderata refectioe frustrati sunt, amisso vigore parum prosperè suum administrant officium, adeò ut pandiculationibus & oscitationibus nihil sit frequentius, eò quod membra contrahendo ac dilatando, aequo humorem partesque nervosas infestantem, cum nondum satis sit difflatus, consociatis viribus adlaboremus abigere. Quin etiam infirmior valetudo, conscientiae stimuli ac caetera infensissima atque infestissima robore *vigiliam* propugnandi *somnumque* propulsandi probe sunt munita; Spiritus namq; acrimonia ac ferocitate ex hac mentis perturbatione inductos immodicus cerebri calor agitât, succusque nerveus, vectos qui aequa proportione alioquin miscet, sese abducit. De conscientiae tortura sceleris comite germanissimè loquitur Sallustius: *Animus impurus Deo hominibusque infestus neque vigiliis neque quietibus sedari potest* (μ). Et Curtius: *Scelerati conscientiae obstrepente cum dormire non possint, agitant eos furiae* (ν). Eandem quoque ob rationem curae mordaciores aliae, αἰτιαι τὴν καρδίαν ἐδίδουσι, τὴν ψυχὴν βλάπτουσι *pervigilium* inferunt. Undè Poëta Sulmonensis:

*Non mihi grata dies noctes vigilantur amarae:
Nec tener in misero pectore somnus adest.*

§. III. Quia *Vigiliae* opponitur *Somnus*, generationis ejusdem, cum oppositorum opposita sit ratio, contemplatio minus negotii nobis faceffit; Ut n. copiosi-

pliosorem spirituum animalium in cerebro cum efficacia presentiam *insomnie* principium causale efficiens proximum supplere §. immediatè præcedant adseveravimus: Ita *somni* causam efficientem vel deficientem in spirituum animalium absentiam transferamus restat: absentiam hic intellectam volumus non omnimodam, absolutam & totalem: sed aliqualem, respectivam & partialem seu, quod eodem recidit, eorundem inopiam, infrequentiam ac contractionem, ita ut meatus, spirituum animalium decursui inter *vigilandum* patentes, concordiam eorundem adfluxu non diutius inflati collabantur ac obstipentur. Nec fieri aliter potest, quàm ut, dum auræ hæc subtilissimæ diffluendo disparent, nec aliæ, quæ iisdem statim succedant, supersunt, nervorum filamenta una cum ipsis deficiant, concidant, sequæ ipsos aliquo modo contingant ac involvant. Hinc si adsit aliquid, quod corpus nostrum aliquo in membro adficiat, impressio illa ad cerebrum, ut sensatio aliqua proveniat, percurrere nequit. Indè etiam est quod musculi celerissimis hisce adparitoribus secundum quid orbatim atque ea propter laxi ac flaccescentes partibus, quibus innectuntur, movendis admodum sint inepti. Quocirca in *ἐπιποσει* incidens genas concidere, caput huc atque illuc declinare, poplites suum deferre officium, sensusque universos occupationum interspedinem adripere cernit (§). Evenire interdum & illud potest, quod spiritus, nec ita quidem pauci, in cerebro adsint, *somnus* tamen obrepit vel

conne

(§) *Ant. le Grand instit: Phil: art: de V. & S.*

continuetur: Sed tunc solito influendi vigore, debi-
toque motu sunt mutilati (o). Causas dehinc absen-
tiam & detentionem spirituum modò nominatam
gignentes ut pensiculemus naturæ submonet ordo.
In illarum autem catalogo est *vigilia* eaque diutur-
nior, quæ, cum animal per longiorem temporis tra-
ctum sensus actu continuo exercuerit, adjectâ insu-
per locomotivâ, langvorem membris incutit; sub-
stantia n. cerebri per continuam actionem exsiccata
nisi ditiori spirituum illapso prædominetur, suffla-
ri nequit, quemadmodum fortior ventus ad navis
vela sicca, quàm madida inflanda requiritur: Cum
autem spiritus jam sint dissipati, ubertas in pauper-
tatem convertitur. Sic cum terras alto tenacique sa-
bulo, vestigia fallente, obrutas ingredimur, spiritus
hi propter motum laboriosum absumuntur ac dif-
flantur, cum quantum arenæ, quæ per se non mo-
vetur, dandum est motûs, tantum corpori nostro adi-
matur, adeoque per poros motu apertiores factos
insensibiliter exsiliunt (π). Animi quoque labor,
ut lectio & meditatio, non minus quam corporis,
spiritus dispellit se immittit, hinc etiam, ni repentina
extimescenda sit ruina, eidem suæ dandæ sunt re-
spirationes. Lectio postmodum attenta passum sine
temporis intervallo secuta *somnum* repente procedit;
seria enim speculatio gravesq; animi occupationes
sanguinem versus caput, simulque cerebri medullæ
um majori in copia deferunt. Hinc ubi sanguis se-
le in cerebrum insinuat, succus nervosus, qui spiri-
tus

(o) B. Doct. Waller: (π) B. Doct. Wallerius.

rus confestim suffocat eorumque poros occupat, af-
 fatim sese illuc confert (e). Urgens præterea inten-
 sumq; frigus non omnino in hoc negotio inefficax
 est, licet non ut principale, & immediatum quid;
 spiritus n. frigore incrassantur & obtunduntur, pri-
 sca inæstimabili velocitate quasi exuti, vel ad mini-
 mum aliqua ex parte privati. Et quod majus est: Si
 motus nullus sit, ut in summo frigore, nec particu-
 laræ minimæ corporis nostri moveantur, stupor &
 mors sequitur, nec ullus amplius sensus est (σ).
 Frigori etiam contrarius calor æstasque vehementis-
 simus, modò licet contrariò, ad considerationem de-
 signati effecti comitat, spiritibus per pororum
Αἴθρα, prævio motu nec torpido quidem, foras
 proruentibus, ut ipsi etiam balneatores nos edocent;
 jejunium deinde in longius tempus protensum anima-
 lia *somno* complecti adsolet; spiritus n. ut omnia alia
 convenienti nisi reficiantur pabulo, pristina hilarita-
 te explosa ignavescent. Sed nec reciproca curarum a-
 gitatio infantibus *somnum* dissuadet; vel quia spiritus
 placidè sistuntur; vel quia aliorum vertuntur, dum
 sublatis ad ea objecta, quæ supernè sese offerunt,
 oculis in vertiginem quasi vertuntur, rituque temulen-
 torum consopiantur (τ); Vel quia hic librationis mo-
 tus cerebri humores movet, qui dum in illud nervo-
 rumque officia adpellunt, obstructionem procreant:
 Non aliter ac humor impetuosè effusus altius incur-
 rit, idque tantò facilius, quantò corpus quod intrat,

fit

(e) *Ant: le Grand, hist: Naturalis part. 8. art. 9.* (σ) *JOHN.
 de Raëi in Slav. Phil. [τ] E. D. N. Wallerius.*

fit mollius ac tenerius, uti puerorum ac infantum cerebrum sese habet [v]. Neque murmura aquarum, ingentes cataractarum strepitus, musicæ modulatione siue cantionem (de qua latinorū Poëtarum decus canit:

- - *In plenos resoluti carmine Somnos (Φ)*)

hinc plauè excludere decet; spiritibus enim, quia

Pluribus intentus minor est ad singula sensus,

in nervum acusticum, ut aures sonum accipiant, ad glandulæ determinationem copiosè properantibus,

reliqua sensoria ob uberioris spirituum influxus negationem cessant. Cum a. unus idemque sensus diu-

tius in idem objectum absque defatigatione defigi nequeat, idcirco auditus ipse citò succumbit, somnus-

que reliquis sensibus quiescentibus supervenit (X). Pa-

rili ratione jucunda titillatio, manuum pedumque fric-

tio in hoc momento quid valeant sæpiusculè mani-

festant, eò quod spiritus ad illas partes delati vel placidè sistantur; vel diffilati in fugam se conjiciant. Ab-

ductio demum mentis à cogitationibus animusque æstu majori solutus, nihilque nisi recti sibi conscius,

dexterrimus Somni promotor est. Hinc Alexander M., ut refert Curtius (Ψ), *Parmenioni se, ubi gravatum*

animi anxietate corpus altior oppressit somnus, tactu, cum voce non posset, excitanti respondit: crediane me

somnum prius capere potuisse, quàm exonerarem animum sollicitudine, que quietem morabatur? Cum quo conferas, si libet, licet Trogi epitomatores (ω). Ideo

etiam

(v) Ant. le Grand. hist. natural: par. 8. Art. 9. (Φ) lib. 7. metam: v. 254. (X) insp. Colleg. Burg de S. & V. (Ψ) lib. 4. c. 13. (ω) Just. l. 11. C. 13. v. 1, 2, 3.

estam Syrus Terentianus, vaferrimum & ad technas
 fruendas versatissimum caput, formidoloso Clitiphoni
 hac injicit verba; *Ademptum Tibi jam saxo omnem metum
 in aurem utramvis otiose ut dormias* (a). Hinc Ovidi:

Otia Te somnusque juvant, que cura negabit.

Et Palingenius: *Somnos efficiunt placidos precordia leta.*
 Est itaque conscientiae illiteratae proditor & innoxiae
 securitatis index, non tamen certissimus. Sensibilium
 postmodum defectus ut הליל נשוא, seu nigredo
 noctis, silentium, solitudo spiritus faciunt parciores
 motus; qui enim sensus, cum, quod agant, non ha-
 beant, sensim pigrescentibus spiritibus, ad otium se
 non componerent? Lumen etiam quandoque somno
 patrociniatur. Sic vernum atque aestivum tempus, quo
 solis lumen cubiculi fenestras ferit, docet, nos difficil-
 ius somnum abrumpere, quam dum hyems in ab-
 sentia solis trepidam nos circumcingit caligine, non ta-
 men ὕπνος λυσιμελής γνησίως luminis est filius, sed
 per imputationem duntaxat eatenus, quatenus oculi
 infirmiores repentino percussi frigore rursus con-
 nivere ac claudi coguntur; luminis n. instantis radii
 palpebrarum apertarum oculos, iisdem remittendis
 inadsvetos immmissione sua offendunt, clausisque
 somnum admittendi ansam exhibent. Hinc etiam ubi
 fulgidissimum mundi jubar non sensim, sed impro-
 viso retinam otiantem percellit, expergesti oculos
 aperiendo quendam sentiunt dolorem. Alimenta
 demum non prorsus hinc sunt releganda; cibi nam-
 que dyspepti in ventriculo diutius haerentes, eique

F

gra-

(a) *Heant: Act. 2. sc. 3.*

gravitatem accelerantes spiritus animales in stomacho diversantes detinent, figunt ac sistunt atque ob consensum, inter stomachum & cerebrum intercedentem, spiritus in cerebro stupescunt ac hebescunt (β). quibus conestantur ea, quæ acutissimus de la Forge in notis Tractatus Renati des-Cartes de homine Art. 57. adportat, atq; §. V. momenti anascevaltici *ἐπιεικῶς* intermiscuimus. Atmosphæra denique forsan, in iis præsertim, quibus futuræ aliquo modo sunt lætæ, aliquid ponderis præsentis pariet rei, diversaque cœli vel nubibus obducti torvior ac tristior; vel amplissimo hujus universi oculo collustrati serenior blandiorque facies; aer n., cum in respiratione aliquo modo cum sanguine misceatur, spiritus producit magis vividos & agitato sicca quàm humida tempestate: quemadmodum flamma etiam tunc magis est flagrans (γ). Præter hæc incommodior corporis situs, lodicum pliez, cubilis durities, vel etiam vesicæ levandæ molestius desiderium *somnum* interrumpere possunt; spiritus n. *somni* tempore perpetua massæ sanguineæ per cor circulatione gignuntur eâ abundantia, quæ nervorum capitulis referendis, illisque eo modo, qui, ut filamenta extricet, animæque objecta corpori infesta dignoscendi ansam præbeat, necessarius est, sufflandis sufficiat; quælibet n. molestia sensum ac motum quieti insidiantem secum trahit (δ). Non itaq; præter rem Charidemus de Macedonum acie locutus hîsce: *fatigatis humus cubile est, subnectit: tempora somni actiona*

(β) Vide Ant. le Grand, *inft: Phil: de S. & V.*
 (γ) Ludov: de la Forge in notis perpetuis Art. 58a
 (δ) adæatur Ant. le Grand, *Hist. natura: parti: 8. Art. 9.*

flora, quàm noctū sunt (ε). Quasi posteriora priorum essent *αιπολογιὰ*. Nec scio an aliud inelytum Spartanorum legis latorem Lycurgum, legum non inventionem, quàm exemplo clariorem, ne pueri quidquam *somni* causā sibi substernerent, ut vetaret adegit (ς), quàm ut primos annos non in otio sed negotio agentes, spretā plumā ac ostrō, asperis durisque, ne æquo prolixior esset *somnus*, lectis advescaceret; Convetudinis enim, quæ naturā est potentior, ut omnium aliorum, ita etiam respectu utriusq; hujus sensuum adfectionis, *πληροφεια* tantò minus auctoritatem emendicat, firmiter quàm quilibet rebus humanis accommodatus id ipsum secum experitur. Causarum, ex quibus *somnus* præternaturalis generator, indago, cum exercitatissima vexet ingenia, nos facillimè infirmabit; modò namq; præter ea, quæ obiter antea recensuimus, sanguis aquosior, qui cerebrum adluit, aut humore nutritio nondum benè disposito tumidus concitator in cerebrum irrumpit spiritusque animales deprimat, aut in fugam avertit; modò spiritus animales sensibiliori hebetudine contractā ultrò quasi collapsi cerebri fibrillas tenere tentes, vigiliam, motum, aut objectorum impressiones tutari ac receptare desvescunt, quod hydropicis est solenne; modò cerebri constitutio adeò est debilis, ut seri inundationem fugare nequeat, ut memoratum est suprā; modò aquæ subacidæ avidius haustæ nec per vesicam emissæ *lethargum*, aut ad minimum alios faciliores adfectus, aut *somnolentiam* invehunt; modò cavitatum cerebri ac

arteriarum Carotidum compressio crebriorem spirituum à cerebro ad exteriores & vicissim ab exterioribus partibus ad cerebrum sufflaminat interfluxum. Hinc præde Ant: le Grand (ζ): *Si cui ligentur arterie aut vene jugulares interiores, is statim somno corripitur: unde fures de patibulo suspensi, quasi sopiti & dormientes intereunt.* Unde etiam carotidum nomen illi invenerunt; illis enim vehementius compressis carus gignitur. Huc pertinent pharmaca narcotica, quibus accensetur papaver (cujus vis somnifica passim à Poëtis decantata hac ænigmatica expressione exornatur: *Et me Somnus amat, proprio nec dormio somno*) utrum a. ob frigiditatem, caliditatem, an occultam, non ἀπλωσ i.e. absconditam, sed χερκῶς in ordine ad manifestam, sic dictam qualitatem, requiem hanc conciliet? non dum bene soporatum est litigium. Multus nec, ut putamus, infelix in frigiditatis, & quidem in 4. gradu, denegatione est Clariss. Sennertus: *Tantum abest inqviens, ut somnifera & narcotica medicamenta propriè dicta valde frigida sint, ut contrarium potius sit verum & calida deprebendantur* (η). Quod probat ulterius per inductionem vini, lolii, styracis, seminis cinnabisi, nucis Moschi; nucleorum persicorum, amygdalorum amarorum, absinthii, lupuli, allii &c. quæ omnium confessione calida esse & somnum tamen conciliare adfirmat. Οὐδὲ ψηφῶ etiam fuit experientissimus noster Galenus (θ). Causam a., cur papaver, opium, mandragora, crocus & similia stuporem infligant, somnumque ac-

(ζ) inst: Phil: art. 20 par. 8. (η) lib. 1. præc. part. 2. c. 1. q. 1. (θ) B. D. N. Wallerius.

versant, moderni in uliginosum ac copiosum hujus-
 modi plantarum humorem, qui plexus sentientis por-
 ros, ut spiritus à corde proficilcentes ad cerebrum,
 iterumque in cerebro contenti ad membra exteriora
 progredi nequeant, obstitat, transfundunt; uti in
 quibusdam plantis hepar, aliis liens, ne sveta exhi-
 beat servitia, obducitur ac impeditur: Ita medica-
 mina hæcce *invenimus* poros Choroidis plexus *obse-*
randi & ut pauciores spiritus à corde ad cerebrum
 ablegentur procurandi virtute sunt prædita; *somni-*
fens namque non intrinseca tantum sumatione, sed
 etiam extrinseca adplicatione corpus humectatione
 quadam perfundunt refrigerationemque inferunt,
 quæ spiritus diminuunt, eorumve motui insidias
 struunt. Ad eum modum, quò Catarrho aut Rheu-
 mate laborantes humoris copia, quæ nervorum ca-
 pita occupantur eorumq; ductus obsideatur, *somno*
 & marcore quodam premit (i). Illud igitur firmum vi-
 detur, quod opiata spiritus animales vel profligent,
 vel debilitent, vel fugent, ita ut major dosis, non
 adsvetis, aut pulsui debili obnoxiiis, aut *somnolentis*
 porrecta, quandoque lethalis *somni* sit procreatrix.
 Per opiatorum usum minus Turcis & Orientalibus
 nocetur, vel quia spiritus magis volatiles ab illorum
 adusto sanguine fortassis procreantur; vel potius
 quia adsvetudo qualiscunqve eadem mollic, ut herba
 nicotiana etiam vi *narcoticâ* imbuta Europæos mi-
 nus soporat (x). Postremo in hoc *somni* præterna-

(i) *Anc. le Grand in instit: Ph. & hist: natur.* (x) *in sp:*
Philos: Burgund: part: 3. c. 5. de usu ventriculi.

turalis circo nimie evacuationis, quæ in hæmorrhia & dysenteria non sine dolore sentitur, immo-
dicæque Veneris nec dememinisse expedit; spiritus
namque una cum sanguine & semine, iisdem im-
prægnato, dum effunduntur, inertem horum absentia-
am comitatur *somnus*. Quæcunque igitur, ut rem
verbo in genere expediamus, sanguinem incrassant,
vel refrigerant, aliòve, quicunque ille sit, modò
spirituum ubertatem minuunt, vel motum eorundem
compefcunt, causæ *somni* mediatae dici possunt (λ).

§. IV. Atque ita non ut adfuit voluntas, sed ut
admisit materię difficultas, ingeniique imbecillitas,
causæ efficientis enodatione defunctis ingruit pensu-
culatio materię; quia v., ut ex superioribus aliquo-
usque liquet, præstitutarum *adfectionum* materia ex
qua (cum corpora non sint, sed eorundem acciden-
tia, quorum essentia est inexistentia) dari nequit, ne
penuria domestica in arctissimas fauces nos compel-
lat, viam ad materiam in qua seu subjectum *ἐνδύ-
δουσον* insistimus. Nec Philosophorum phœbus
(μ) in hujus indagatione sui est dissimilis, cui sic
discurrenti aures comamoda patulas: *Somnus & vi-
gilia ad eandem vim partemq; animalis pertinent, ut-
pote opposita; vigilia n. est ut habitus vel forma: Som-
nus autem vigiliæ privatio. Utrumq; etiam eodem
dignoscimus, nempe sensu; qui n. vigilat sentit actu:
Qui dormit non sentit actu sensu externo. Est vero
sensus actu motio quadam animæ per corpus. Quod si
vigilia in sentiendo consistat, sentire v. proprium non*
fit

(λ) *Phy. Cont. Claud. c. 69. §. 2044. (μ) Arist. 1. de S. & Vig.*

fit anime, nec corporis, inanime enim sentiret, sed utriusq;: *Vigilia profectò non erit etiam propria anime vel corporis, sed utriusq; adfectio.* Id autem probat sequenti ratiocinio: *Facultas sentientis & sensus anime & corpori est communis: At somnus & vigilia est adfectio facultatis sentientis B.* Unde hocce elicere licet *πότερσμα*: *Nullum inanimatum corpus dormit aut vigilat; inanime enim animâ caret: Vigilia a. & somnus sunt adfectiones corpori & animæ junctim spectatis competentes.* Animal igitur rationale pariter ac irrationale *Vigilia somnique est subiectum mediatum, totale & adæqvatum, semper licet non vigilet aut dormiat.* Quapropter etiamnum advertas volumus, nos plantas (quippe quæ spirituum animalium, qui non potentiâ solùm, sed etiam actu assiduè consumuntur, auxilio non expectato, nutritionem, augmentationem & generationem absolvunt, naturâ etiam organis *vigilia* dicatis destitutæ indeque nec occupationibus onerosis implicitæ tali, quali animal, *quiete* haud quaquam indigent) à nostra rescuisse contemplatione; ut ut n. Anaxagoras inter prisce philosophorum profapias non ignobilis, ab ea opinione, quod etiam plantæ somnos traherent, non censeatur intactus, contra quem se armat Julius Scaliger (y): Eum tamen non de somno *ιδίως* sed *ἀκύρωσ καὶ ἀναλόγως* ita dicto verba habuisse nobis persuadet Kippingius (ξ); est namque in herbis & arboribus aliquid etiam spectantibus obvium, quod somnum imitatur: scilicet: *ubi sol montium mu-*

eat umbras, iugaque bobus demit fasigatis, herbae & flores folia complicant: ubi a noctem pellit dies, explicant atque expandunt eadem, uti Cariophylla, lilia, Calendulae, Tulipae similesque commonstrant. Quando insuper cum Philosopho proclamamus: οὐ μὲν ὕπνῳ κοινῶνται τὰ ζῶα πάντα (o), temporis, gradus ac evidentiae discrepantiam iis non detrahimus; unum namque animal alterum somno & vigilia antevertere tam est notum, quam quod notissimum. Reticeamus jam de gliribus quid complures tradunt, quod nempe in glirariis suis dormiendo totam transigant hyemem. Et ne quis eos per tam inexpugnabilem dormiendi dulcedinem fame ac inedia debellari aut confici obgerat, hanc Thomastus interserit πρὸ Φασιν (π): Sensitivis operationibus interruptis vegetativae tantò felicius, aliis non illaqueatae tendiculis, quod sua interest, expediunt, atque hinc etiam egregiè gliscunt ac pingvescunt, propugnaculo de cetero, si adpeteretur, usus Poetae Martialis, huic in modum glire per πρὸ σωματικῶν loquentem introducens:

Tota mihi dormitur hyems & pingvior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Licet ἀπερσοδοκῆτως Gothofredum Voigtium totis viribus hanc sententiam oppugnantem offenderimus, qui super hac re hanc verborum seriem necit: *Quid vulgatius glirium somno? falsum tamen est per totam hyemem impransos atq; incenatos illos indulgere somno; Obstat enim praeter alias rationes experientia, ubi o-*

vā

va & gallinas hyemali tempestate rapuerunt & corre-
 pti sunt (ρ). Unde a. illud sit, quod alii ad vigiliam,
 alii ad somnum magis propendeant, ex iis, quæ ru-
 dicit modò depinximus qualitercunqve luculentum
 esse opinamur. Imò hisce quod est consonum in-
 culcandum: Temperamentorum nimirum varietatem
 & aliam atqve aliam corporis constitutionem cen-
 sum debere ingredi (σ); qui n. sanguinei sunt,
 inqve urbanas jocosum voluptates, lætitiæq; delicias
 effusi, fortiorem pulsum ac sanguinis, qui spiritibus
 animalibus fomenta adquirunt, motum sentiunt & au-
 spicatiore cum usura somno obluentur; pituitosi
 v. ante præstitutas horulas νυσάγματα diligunt; re-
 liquorum etiam non pauci, dum primum effuderunt
 impetum, velut amissò aculeò torpent. Aristoteles,
 quod ἀδηλόφλεβοι, νανώδεις καὶ μεγαλοκέφαλοι
 Φίλυπποι sint; Melancholici contra insomnes; παι-
 δια σφόδρα καθευδῆ, propugnat (τ), cum quo an-
 tea eandem etiam nos inflavimus tibiam; tum quia
 humor calorem obtundit; tum quia organa mollia se
 in ceræ modum flexibilia spiritus non faciliè conti-
 neant, licet sub hoc lusu natura seriatim quid medi-
 tetur. Embryones sermo noster directè non ferit; cum
 n. ἀναγκαῖον ὕπνον πάντε ἐγερτὸν εἶναι. hi verò pro-
 pter humoris affluentiam & organorum imperfectio-
 nem expergisci non possunt: propriè nec dormiunt,
 nec vigiliant, sed naturalibus potius, quàm animalibus
 actionibus destinati, vigiliâ & somno ad animales

G

fun-

(ρ) in præfatione ad Lector: *dissert. Physica contra al-
 bedi. nivis.* (σ) Bolduanus (τ) lib. de Vig. & S, c. 3.

functiones reservatis, vitam nec à vigilia nec à somno, sed torpore illo, per quem, quasi medium, ad vigiliam transitur, inchoant. Pueritia, in qua calor minus humorem dissipat & humiditas caloris vim remissius obtundit, sua etiam, licet non tam crebra ac infantia, quietis lenimenta impensè arabit. Juvenes, in quibus calor & siccitas dominantur, cum humor aqueus, numero annorum crescente, non parum sit absumtus, oleaginosæque particulæ tenaciori nexa inter se complicatæ calorem intimè imbibant & animales spiritus fortiùs retineant, variis vacationibus gymnasticis operam navando corpusque motitando ἀγρυπνητικοῖ salutantur. In virili ætate cum caloris nativi fervorisque spirituum qualicumque remissione *vigilandi* promptitudo non nihil videtur defervescere. Cariosa decoctaque senectus ἀλεπτρος vel βραχύπνας, ut plurimum, est, non quod senes intumescant egregià spirituum copiâ; eorum namque exilitate pallidi cum difficultate suspiriosa suis litant officiis, dum sensus stupescunt, animi corporisque robur senescit: sed quia multa decreptos circumveniunt incommoda, adeo ut cum Chremete Terentiano vehementiùs quandoque cogantur ingemere: *Senectus ipsa morbus est* (v); quantò magis dum ex ærumnis atque calamitatibus spiritus acciores redditi ferociores divagantur cano: ἄν πνία torquent, atq; ita unus idemque numerò homo temporibus ac ætatibus diversis, prout aliter atque aliter sit adfectus, vigiliam vel amore prosequitur, vel seditio persequitur. Si porro descensus ad animalcula

nata;

natatilia feu pisces fiat, nobis clam non est dari eos, qui iisdem dormiendi actum detrahunt: quibus autem ex fundamentis iste illos incessit animus, ipsi, ni opinionem solita vanitas inflet, videant: alia Sophorū planè Choragus incedit lemita: τὰ τῶν ἰχθύων γένη πάντα, καὶ τὰ τῶν μαλακίων ὄψαι καθεύδοντες καὶ ἄλλα πάντα, ὅσα ἔχει ὀφθαλμοί. Καὶ γὰρ τὰ σκληροφθαλμα φαεεῖν, καὶ τὰ ἔντομα κοιμάμενα. Βραχυύπνα ἢ τὰ τοιαῦτα πάντα. Διὸ καὶ λαῖοι οἱ ἄνθρωποι πηλάκις, πόπτερον μετέχει ἔκαστος, ἢ ἔστω (Φ). Est ideoque *gens levisomna*, seu sicut Claubergius, quamvis eos oculis dormire apertis non adfirmet. Imò non multum abest, quin piscatorum sapientia nominatorum sagacitatem exsuperet, qui hosce aquarum incolas cibò, vi somnifera infectò hamisque præfixo, inescant, ita ut si ab eis fuerit deglutitus in somnum prolapsi absque repententia in captorum abeant potestatem (X). Τῶν δὲ ὀφθαλμοδέρμων κατὰ μὲν τὴν αἰσθησιν, ἔδῃπω γέρονε φαεεῖν, εἰ καθεύδει· εἰ δὲ τῷ πηλάνος ὀλεχθεῖς λόγῳ, τῷ πεισθήσεται. Et quidni (nisi forte quis es classe animalium esse extrusa gloriatur) occupatiuncularum fuerum, ut illorum etiam spiritus, alizque partes aliquibus refocillationum cupidis vigescant ac virecant, in terfitio non beabuntur? Non incommodè heic de Gallis gallinaceis, quos providus Dei oculus excitandis mortalibus, rumpendoque somno videtur, ad quod etiam alludit ἀλέκτωρ, dedisse, disquiritur: Quid

nempe causæ physica sit, quod aliis gratâ quiete pascatis, ceu modulatur Mantuanus :

Jam cecinit mediam volucris Titania noctem?

Romanae facundiae parens Democriti pronunciatum sagaci mente expensum non inhonoratum abire finit; ita n. inquit: Democritus quidem optimis verbis explicat, cur ante lucem Galli canant; depulso n. de pectore & in omne corpus diviso & mitificato cibo, canus edere quiete satiatus, qui quidem silentio noctis, ut ait Ennius, favent faucibus: Rursus cantu plausuque premunt alas (ψ). At si ob cibum digestum, media nocte jam exactâ, somnum renunciaret Gallus: postmodum cum genixu experientiae eundem averteretur. Anne etiam mediâ die dum satur est, nec non à coitu crocitate voce vigiliam testatur? Recentiores istius rationem in solem, noctis meridianum prætergressum & ad auroram propius tendentem, rejiciunt; ubi namque algidam noctis auram, quæ hæctenus immota erat, agitat atque disjicit, gallus gelido ejus adpulsu excitatus alis perstrependo cantum exorditur. Licet nec vetustiorum quorundam hac super re conclusio planè illis sit invidiosa: singulis videlicet animalium speciebus peculiarem competere instinctum, à qualitatibus & temperie, unicuique speciei propriâ ortum, atque consequenter gallinaceo, vinctivi sui temperamenti, quod præcalidum est & cibos facile digerit, ut ei ordinariè circiter mediam noctem solvantur sensus, eodemque tempore à proprio phantasie instinctu cantus & alarum plausus imperentur, convenire. Quam suam

facit

(ψ) L. 3. de divinatione

facit Magirus (ω), postquam ternas horas, gallis hisce à nonnullis designatas, tanquam fictitias experimento Scaligeri Exer: 218. judicatas expectoràrat ex animo. Somnus etiam leporem præcipuè inter gressilia famà notavit; Physiologi n., atque nominatim Plinius eundem *patentibus dormire genis* memoriæ prodit (α), quandoquidem animalis hujus, timiditate inter cetera notabilis, *somni levitatem* vel levissimus illudat streptus, qua ex causa *levi-somnum* à Xenophonte dicitur, & *λαγώς καθεύδων* in illos quadrat, qui *somni speciem* exquisitæ eorum, quæ geruntur, animadversioni præferunt, seu qui quod non faciunt sese facere fingunt, vel quod agunt se agere dissimulant. Hinc qui palpebris vel naturâ, utpote nimia brevitate oculorum pupillas detectas relinquentibus; vel morbo v. gr. ulcere aut vulnere contractis *somnum* captant, *more leporinò dormire* perhibentur, quos videre & non videre contendunt Cartesiani; vident visione scil: inchoatâ, imperfectâ & primo quasi sensus gradu, quem motum organi corporei esse ponunt, ut si luna vel candela in dormitoria accensa immixtis radiis oculum non benè clausum leviter adficiat: non vident, secundo & tertio sensuum gradibus percipiunt scil: & judicio, nisi motus hic vehementiâ sua quiescentem exciter, excitatumque, animâ aliis non impeditâ phantasmatis, suis restituat munitis. De leonibus idem, quod de leporibus, tertium ni excefferis perhiberi teneto. Unde portas & templorum magnificarumque domorum claustra leonum, rictu conspicuorum, effigie vigi-

lantiam excubitorum adumbraturi honestant. Nos licet arctoi orbis incolæ etiam aliam, quæ omnes & singulos in subjectissimam admirationem rapit, videremur causam.

§. V. Paucissimis pro re nata subjectum quod & remotum, cum actiones & passiones sint suppositorum, perspectum comitatur subjectum proximum & pars integrans, seu sedes *vigiliæ* ac *somni* propria. Profundissimus Helmontius vitæ nostræ corporalis regiminis operationem in hypochondrio i. e. splene atque stomacho, duumviratum constituyente, omnibusque aliis membris ac partibus imperante, quia omnis dementia incipiat, atque ab ipso ægro adicensura præsentiat in hypochondrio, statuere non dubitavit, sibi constipulari putans Hippocratis aphorismum: *Fortis pulsatio hypochondrii instantem denunciat amentiam*. Si erga dementiae ætus inde scaturiat, intellectualis utique facultas inibi fixit palatium vi axiomatis: *Ejusdem partis est functio sana, cujus & vitata*, ac verâ vice. Amentia quoque omnes, soporum solummodò affeclas si excipias, *somnum* tollunt comitemque individuum *vigiliam* habent. *E. somnus & vigilia* in hypochondrio itidem stabulantur. Sed disceptationis hujus ab auctore diductæ lineamentis oculos animumque pascere hodierna perspicuitas, philyræque angustis vetat. Os Philosophorum Aristoteles principium sensus, motus atque adeo *vigiliæ & somni* esse partem circum cor & alvum, pluribus suffultus siculneis tamen fulcris statuminavit, quæ antea à nobis inclusa nunc pagellarum impati-

entia facta liturâ excludit. Galenus à tantò victo-
 riosioribus configit armis, quantò plures tandem
 ei sese dedunt; is quippe arte anatomica non prole-
 rariâ Cerebrum, non cor, esse πρώτον ἀνοητικόν de-
 rexit, adeoq; vigiliam & somnum non cordis sed ce-
 rebri adfectiones adseruit, ratione potissimum à ner-
 vorum & spirituum animalium propagine desumptâ:
 Unde nervi & spiritus animales suam trahunt ori-
 ginem, inde operationes sensuales eorumque cessa-
 tio deducendæ sunt: At è cerebro E. Deinde quod à
 somno opprimitur, illud à sensu & motu cessat: at
 cor non cessat à motu, sed semper, etiam cum ho-
 mo dormit, palpitat: E. cor à somno non premitur.
 Subtilitatum magister Scaliger huic opinioni infen-
 sus non aliter tumultuatur: Galenus irridet hoc futile,
 ut pleraque alia Aristotelica, insultatione. Nunquam,
 inquit, cor cessat. Itz sophisticè procedit à parte ad
 totum, aut aliam partem. In corde namq; multa sunt
 principia primarium est vitale: Secundum illud mo-
 tivum. Hæc nunquam cessant, neq; somno impediun-
 tur aut intercipiuntur, neq; sunt τὰ πρώτα ἀνοητικὰ,
 tamesi sint τὰ πρώτα ἀνοητικὰ. Sed alie facultates
 operosiores atque posteriores: Τὸ ἀνοητικόν, τὸ νοη-
 τικόν, τὸ γεννητικόν (β). Verum hæc ultra decorum tu-
 multuosus ubiqve petit principium, medicosqve ocu-
 lari demonstratione, quod cerebrum primum sit
 sensorium, per celebres insulsus irritat. Dum pariter
 Galenum sophisticè à parte ad totum aut aliam partem
 progredi docet, ne quicquam dicit, Aristotelis
 dum velificatur, illepidè altercatur, principiumque

sensitivum in corde esse frustra præliatur. Dehinc quando intellectivum indiscriminatim & absolute per somnum suspendi decertat, modum verborum, pro eâ, quâ erat subtilitate, ἀκρίβως tenuisse non videtur; antea namque, quàm auctoritatem defugere nequit, exclamavit: Somnum non solum ad corporis recreationem sed etiam ad animæ libertatem à Deo esse factum, mentes n. solute non à corpore sed corporis penso res suas agunt. Seipsas n. movent atq; etiam promovent ad finis sui effigiem: Quæ sunt olim coram contemplaturæ. Non E. somnus facultatem animæ intellectivam subplantat. Demum dum tam subtiliter quod procreativum per quietem hanc præcitur, somnusque ad animæ vegetativæ actiones referatur, argutatur, in somno hocce dormitat ipse. Nec amplius illud Aristotelis, quamquam operam ejus alioquin non parvi deputamus pretii, magni facimus: Somnus inest toti animali E. non solius cerebri est dispositio: Si somnus inest cerebro, non animal sed cerebrum dormire dicetur. Cum, si habentæ libidini ejus, cor primo sensorio delegantis, essent laxandæ, idem ei quilibet occinere aulit. Κατὰ βίαν adhuc regeratur: Oculus videt E. non animal. Quem ignoratio Elenchi delassabit? Anne huc introducenda est oppositio & exclusio, potius quàm subordinatio & inclusio? Quàm nimis intempestivè credulâ aure eunc observaretur metaphysicorum Canon: Quidquid prædicatur de parte, prædicatur etiam de toto! Somnus itaque & vigilia primariò cerebrum in toto animali ita adficiunt, ut propter eandem affectionem

totum animal somno sopiri & expergesieri censeatur, cum adfectiones propriæ ad proprium subjectum sint referendæ.

§. VI. Quia igitur hætenus cerebrum, sepultâ Aristotelis, ratione hujus scrupi, sententiâ, primum sensorium & vigiliam ἀισθητικὴ τῶν τῶν λύσιν somnumque ejus καὶ ἀλυσίαν πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν rudi penicillo delineavimus: Succedit nunc ut quædam cerebri partem principaliter occupent, ita tamen ut quilibet suo sensu luxuriet, perstringamus. Ast non aliter ac si Eridos pomum esset projectum, εὐτόνωσ ad concertandum catervatim convolant eruditi; nonnulli enim iis patrocinantur, qui vigiliam ac somnum non tam in ipsa cerebri substantia, quam in anterioribus cerebri cavitatibus contingere ac inchoari suffragantur, nec suorum argumentorum, quæ simul obtuitui exponuntur, gravitate cassi (B); Si n. dictæ cavitates claudantur aut opprimantur, somnus è vestigio animal constringit, substantia cerebri manente immutata: Si develentur, expergescit. His, quæ potando itidem exhauriuntur naribusque adponuntur, somni inferendi vis non est exempta, licet substantia cerebri temperatura hisce non dum queat imbui. Partes deinde cerebri extreme intemperiei cæli aliisque offensionis modis facilius paterent, atq; ita somnus irroperet, cujus tamen negati eventus testis est experientia. Hisce superadde, quod substantiæ cerebri pars, ut nullum inde somno accidat nosumentum, evelli possit. Quod insuper cavitates anteriores plurimum adficiantur, non unum, sed

H

plura

(B) Vide The. Erasmi disp. de S. S. 21.

plura, bocce declarantia, coacervantur documenta; organa n. sentiendi, qua capitis parti anteriori sunt vicini-
 niora, magis dstringuntur. Adfectus etiam soporosi sincipi-
 tus, quàm occipue, saepius infestant, ut Medicorum Cory-
 phæus ait (γ). Quocirca ei potissimum parti medica-
 menta adplicant, idemq; cum Somnus irritabitur, ten-
 tant. Hæc quoque capitis pars, quiete interceptâ, ma-
 gis ingravescit saepiusque adverso quàm averso corpo-
 re concidunt, quorum oculi somno connivent. Denique
 soporosis adfectibus vexati non æquè, ac illi qui apo-
 plexiæ obnoxii sunt, frequenter paralyti percelluntur:
 nexus nodi hoc modo solvitur, quod in his superior,
 in illis anterior cerebri pars quandam percipiat offen-
 sionem. Alii, quibus adnumerantur Philosophi Burgun-
 dici (δ), obstructionem, quæ somnum conciliat, non in
 ventriculis cerebri sed cortice ejusdem ac parte cinerea
 potissimum fieri conantur evincere, quia in soporosis ad-
 fectibus ut lethargo seu veterno pars cerebri cinerea ube-
 riori sero plerumque obruitur. Unde veternum oblivio ipsa
 sequitur. Eger in morbi ipsius declinatione si fortè ex-
 citetur, rerum omnium oblitus videtur, adeo ut eadem
 sit Somni & memoriæ sedes: Unde opii usus immodicus
 memoriæ lædit. Neque ad ventriculos cerebri hi adfectus
 pertinent. Nam in multis ex hydropse cerebri mor-
 tuis cavitates cerebri aquâ distente reperiuntur: cum
 ab omni adfectu soporoso fuerint immunes. Cartesius
 ejusque sequaces diversam hanc cerebri diáθεσιν, vi-
 giliæ Somniq; rationem tuentem, ad ipsas cerebri ca-
 vitates diffundi adstruunt; eo n. ipso, quò, sensum com-
 munem

(γ) Gal. lib. 4. de loci. aff. (δ) In Phik. vet. & nov. c. 7. Phyl. par. 3.

munem in consilio h. e. media ac intima cerebri parte sedem sibi elegisse uno ore prædicant, *Vigiliam Somnumque*, primi sensorii vinculum, eò penetrare ut fastentur restat, licet hanc ob rem sua ipsorum latera ab improvise Burgundionum incursum etiam munire necesse habeant; hi etenim glandulæ hujus, in qua tentorium suum sensus communis fixisse statuitur, mobilitatem ante omnia quàm maximè refellunt (ε): *Non enim, ut sibi persuasit Cartesius, inquit, ea est in medio pensilis, sed arteriis & venis imò & plexui membranoso, qui Choroides dicitur, est affixa, nullis venis aut fibris sustentata: deinde jam ostendimus ventriculos cerebri non esse velut promptuaria quaedam spirituum animalium, quibus hanc glandulam jugi motu vel flatu quodam impellant: sed serosus humor per eam cerebri cavitatem, qua una est, licet in varias partes divisa, defluit per insundibulum quoddam in subjectam glandulam, que in basi cerebri sita est & pituitaria dici solet.* Sensus tamen communis habitaculum esse partem cerebri interiorem, missâ de certâ sede controversia, exinde quod pars candidior nihil aliud sit quàm fibræ nervorum explicatæ, conjectare volunt; necn. ambigunt quis anima sensitiva ibi potissimum operationes suas exserat, ubi spiritus majori puritate, subtiliori elaboratione, certiore influxus ordine, nervorumque ostioliis sunt potiti. Verùm Antagonistæ, ingenii acumine non aliis secundi, illacessitam priorum illationem postmodum extirpare taliter sunt adgressi: Si persuasibile foret omnes cerebri partes æquè in animali vivo, ac in ca-

pite vituli mortui compressas esse, illis manus darent, quod tamen fidem excedit. Multitudo plexus Choroideis arteriolarum, quæ se ibi exonerant, eam esse scaturiginem spiritibus abundantem ostendit. Licet deinde nervi glandulam non tangant, cum ita sita sit, ut illis adfectis hæc inde simul adficiatur, via ad triumphum iis est munita: Quin imò, si omnes nervorum fibræ ex glandula egrederentur, objectorum impressiones essent confusiores. Suspensa præterea in cerebri medulla eo sensu dicitur, quod neque latera, neque superior, neque inferior pars ventriculorum ipsius agitationes suo remorari possint tactu. Est ergo in ventriculis cerebri non tanquam in loco excrementorum: Sed ubi fit separatio eorundem, dum particule sanguinis subtiliores à crassioribus discernuntur. Uti prolixè hæc super disceptatione conceptus suos nudat Lud: de la Forge (5). Quidquid tandem sit, quod sensus externi ab hoc communi dependeant & tanquam circumferentia circuli sese habeant, atque ad hoc tanquam suum centrum objecta discernenda deferant Atticus testis est ipsa experientia: Scilicet uti omnes lineæ à peripheria ductæ in centro conflunt: Ita omnes sensus exteriores eorumque phantasmata in hoc concurrunt, ita ut ibi sensitivæ potentie operatio fiat perfecta. Licet s. tam arcta ac concors inter sensus externos & modò nominatum internum sit connexio: Tantum tamen abest, ut inter externos expectetur, ut potius desperetur, non

B. unus

(5) in not: perpet: ad tract: Renat: des - Cartes part: 9. art: 63. & in suo tract: de mente humana C. 15 § 27. & seqv:

n. unus alii tanquam iudici, ut sensus exteriores sensui communi, suam deferunt dependentiam. Hinc uno sensuum officio suo incumbente, aut nuntium mittente, non reliqui statim operationibus suis interferunt, vel desunt.

§. VII. Materię itaq; in qua sive subiecto, uti festinatio & vires fractę permisere, postquam immorati sumus, ne ordinis turbati nos pigeat, ad formę considerationem digredimur, eandem hęc, quam in causę materialis arcano adeundo cecinimus, repetentes cantilenam: *Non formam aliquam proprię sic dictam, sed analogiã proportionis irradiatam, quã formalitas, modus ac differentia harum, quę paginas nostras replent, adfectionum inter se & ab aliis dignoscitur, ventilandam submitti. Formalem itaque rationem vigilię ponimus in eo, quod sensus non minüs interni, quàm externi εὐνοίας suas sustineant excubias, dum sanguine in cerebrum sublato hi animalium functionum satellites exstillati novique restaurationis incrementis orantes cerebri substantiam mollem ac flexilem & ventriculos ejus inter dormiendum valde angustos eã abundantia ingrediuntur, ut glandulam pinealem atque totum nervosum systema, quod dum quies artibus blanditur, quasi exinanitum, collapsum & remissum erat, distendant atque expandant, quò sensuum organa antea otiosa, excussa depressione, spiritibus objectorum, in corpus agentium, impressionem ad globosę cerebri partis incolam, sensum scilicet communem, translaturis enixè utantur. Ne quoq; omiserum virium de loco in locum motricium nos ar-*

quas, eas non excludendas sed includendas esse con-
 fitemur, dum scilicet spiritus per nervos & certas quas-
 dam fibrillas, quæ ab origine sua ad partes corporis
 vel multum distitas integræ ducentur, iisque inle-
 runtur, animæ iussa effectui daturi in musculos vol-
 vuntur. Nec inficiati fuerimus locomotivam, citò
 licet transeat, nonnunquam citra animæ mandatum
 & intentionem, dum animus aliorum ita est distra-
 ctus, ut nobis insciis promoveatur, exerceri. Qui ita-
 que seriâ æstimatione, quid in hanc partem subji-
 cit experientia, pensat, quin similitudini, quâ vigilia
 cum aquæ in mari vel flumine fluxu componitur,
 ceu plausible adnuere velit ac possit, animi non sumus
 incerti; deprehendit n. quod *vigilantes* objecta,
 quæ visu concipi possunt, contemplantur, sonos pa-
 rulis recipiant auribus, à tactilibus quod moveantur,
 sensibusque internis, subtiliorum ministeriorum fa-
 mulis, non parcant. Quis verò hæc sine spirituum a-
 nimalium indefinenti per meatus suos cursu expediri
 augurabitur? *Somnum a. è contrario in hoc colloca-*
mus, quod sensus omnes externi, & ex internis com-
munis, quasi ligati pristinis sese abdicant obsequiis.
 Quod cum ex iis, quibus hæc subijcimus, quadan-
 tenus elocet, ne *Κεφάλιον διὰ τὸ φθὸς μωροῦ* ἢ hæc
 ce notâsse sat sit: *Verisimile nempe esse cerebri glan-*
dulam inter dormiendum fore minorem, ventriculos
cerebri & plexûs foramina compressiora ac angustiora,
omnes cerebri fibras laxiores & magis vietas, quàm ubi
vigilatur. Quapropter objectorum externorum actiones
maxima ex parte ita, ut ad sensum communem non dese-

tantur, negliguntur, nec vicissim glandula fibras istas
 eâ spirituum copiâ aut motu, quô inter vigilandum, do-
 nare potis est: Spiritus scilicet ex corde in cerebrum adscen-
 suri inopiâ multati, cum magnam eorum multitudinem
 vigilie functiones dissiparant, interceptant, perve alias
 causas debilitarant, nec glandulam diutius turgidam
 reddere, nec cerebri ventriculos dilatare, nec plexus
 maculas diducere, nec cerebri filamenta, quo minus fa-
 rificant sibi, quodammodo inbereant, dimovere valent,
 ut objectorum impressiones recipi ab eorundem extremi-
 tate una & communicari alteri queant, suque fibris
 ipsis, musculos inflaturis, irreprehensius prebeat trans-
 itus. Contingit quidem sæpe numero, ut spiritus quas-
 dam fibrarum etiam dum dormimus à se invicem se-
 gregent, & quidem nonnunquam magis quàm inter
 vigilandum atque dehinc in musculos quosdam proflu-
 ant, eosque magis quam eorum vicinos, semper in-
 terim clausos, inflent: Unde motuum istorum, quibus
 animalia somno marcescentis subjacent sunt artifices,
 qui quandoque (quoniam spiritus, phantasiâ illo tem-
 pore per objecta forinsecus non distractâ, neutiquam
 exorbitant neque retroferuntur quin semitam, quâ,
 inclinatione ac pronitate eorundem monitrice, decur-
 runt, emittuntur) melius ac *κομψοτέρας*, quàm si
 vigilant, fiunt. hinc somnambuli ejusmodi effecta,
 cujusmodi vigilantes, utpote timore aliisque adfecti-
 bus infecti, nequirent, edunt: ita tamen ut non exper-
 gesiant h. e. ut reliquis cerebri fibras non idem, qui
 vigilie tempore est, manest status; quia fibrarum aliis
 ab aliis segregatis, omnes nihilominus, quæ ad aures,
 oculos

oculos, aliamve sensum ferunt, dum interior reliquæ operantur, possunt esse detentæ atque relaxatæ. Proinde tamen noctambulones durante adhuc *somno* aliquantisper ratiocinari, aut interrogati nec ineptè quidem respondere possunt: id tamen rarò atque ex accidenti solummodò contingit. Cum, si auditum usurparent, non videamus quâ ratione dicantur dormire. Nec quælibet intermissio actioni sensuum interveniens pro *somno* æstimabitur: sed illa dumtaxat, quam capillamentorum cerebri relaxatio gignit. Persæpe evenit quoque, ut perfectâ ratiocinatione atque discursu *Somnum* illustremus; coctione namque firmè ex toto absolutâ, numerosiores spiritus ad *σωμα κωροειδές* ad tollendum & ne subsidat inhibendum intrant, atque tunc anima, motuum suorum domina, idem quocumque vult inclinare potest. Cum autem dispositio, quam *somnus* supponit, per totum cerebrum est æqualis, *somno* premimur profundiore sine motu & somnio. *Somnus* proinde haud malè aquæ consistenti adsimilatur; sicut n. aquarum partes, ad palatum Neotericorum, materiæ subtilis motu cessante, arctiùs, quàm ut alias ejusdem materiæ particulas recipere possint, conjunguntur: Ita nervi fibræ ac musculi subtilissimorum horum spirituum è cerebro & in cerebrum motus internuntiantium intertrimen- to si cæcescentes motu generaliter truncati complicantur. Hinc sensus dicuntur ligati: Ligata a. quâ talia cum motu stare non possunt. Quia deinde in formali nostro de *Somno* conceptu, ex internis sensus communis negotia acceptabili & ad vires relaxandas com-
posi-

posito discuti otio, diximus, ne quis sibilò explo-
dat phantasia & memoriam, nec eadem alto in-
volvendæ sunt silentio, adhibitâ inter *Somnum* pro-
fundum minusque profundum distinctione. Illo tem-
poris curriculo, qvò *somno* citra somnium fruuntur
animalia, memoria est ligata: ubi vero non ita aliè con-
sopiuntur, phantasia & memoria simul sunt libera, ce-
teroqv in dormitioni somnia intermiscere neqvirent,
cû, his nisi phantasia & memoria opitulentur, nulla sint.

§. VIII. Cum vis cogitandi *somno* indulgentibus à
quibusdam concessa, ab aliis verò negata eruditorum
animos ad jurgium efflictim inflammat, eorundem ar-
gumenta ultro citroque jactata hac occasione non
sunt consopienda. Toti recentiorum Philosophorum
Choro in ore est: animam humanam in profundissi-
mo *somno* cogitationem non eliminare; quia n. men-
tis essentiam in cogitando h. e. volendo, dubitando
& percipiendo sitam esse magno nisu propugnant, ne
averruncatâ ejusdem per *somnum* quidditate, res de-
struatur ipsa, eodem mentis ardore totam certami-
nis planitiem percurrunt. Verba pro ipsis facit Clau-
bergius. Contra quem Thomasius, ut homo cum sen-
tentia quatiatur foras, insurgit, cujus potissimas ra-
tiones nunc in propatulo habebis (C): *quoniam intellectus*
noster dependet à sensu, hoc cessante cessat & ille, quo
sit ut in somno profundissimo intellectus quoque sit otiosus;
si namque propositio illa: anima humana est substantia
cogitans de actu intelligatur, ut hic emergat sensus: ho-
minem absq; ulla intermissione naturali quadam necessi-
tate cogitaturum, aliàs, si hic actus suspendatur, peritu-
(C) Conf: c. de vig: & S quest: 48. I rum

rum, falsa est & principium peccit. Quod si a. Claub: sub-
 intelligat potentiam, ut veram adprobaret Thomafius,
 ita tamen ut nihil inde commodi, ceu opinatur, in senten-
 tiam Claubergianam exundaret, cum à potentia ad a.
 Etum argumentari inconfequens fit confequentia. Hinc
 etfi animal non malè definitur per corpus fentiens h. e. fa-
 cultate fentiendi inftitutum. Exinde tamen per quietem
 profundiffimam fentire & alioquin perire ἀπεροσδιονύσως
 computares: ita hinc, quia homo eft fubftantia cogitans
 i. e. cogitandi facultate prædita, cum femper cogitare,
 ἀκόμψως ratiocinaretis. Sed Thomafius λυδὸν εἰς πε-
 δῖον προσηκάλει, nec n. aliàs alacriores Neoterici, da-
 tam definitionem: animal eft corpus fentiens, ne titivi-
 licio redimendam præfumentes, fimilitudini de figu-
 lo fumtæ obveant, ceu id palàm faciet Anton: Le
 Grand (7). Fremebundus adhuc pergit Thomafius: Si
 anima, dum fomnus fomnium exspuens nos incefſit, co-
 gitationibus feſe macerat, earum fomno depulſo habere-
 mus conſcientiam: ſed falſum eſt confequens E. & ante-
 cedens. Ob id poſtmodum ſerò triumphat, quod Clauber-
 gius huic objectioni à ſe præviſe non ſati fecerit tametiſi
 aliquid in hæc verba oblocutus eſt (8): Quod a cogitationū
 nocturnarum, quas dormientes habuimus, matutinò tem-
 pore non recordemur, id minimè probat nullas fuiſſe; ſo-
 lemus enim non modò ſomniorum ſed & cogitationum,
 quas vigilantes habuimus, hauri rarò obliſci, licet in-
 terim ſomniaſſe nos, vel cogitaſſe certi ſimus: Quoties
 n. non recordamur cogitationis alicuius præterite & ad ſen-
 ſum pertinentis, manifeſto id argumento eſt veſtigium

cjus

(7) Inſt: P. b. c. de ment: hum: (8) Claub. P. b. Con. § 2048. c. 69

ejus distinctum vel profundum cerebro non esse impressum, quorum alterutrum in cerebro dormientis vel infantis facile contingit. Id ipsum secum stomachatur Thomasius ulterius: si sub illo prætextu, quod rerum, quæ tenerrimâ ætate nobis contigerunt, oblivio nos corripere soleat, de infantibus, quod cogitârint, cogitationum licet sint obliti, liceret concludere: fenestra quorumlibet portentorum commentis aperiretur. De hinc admiratione suspenditur, quod in tot hominum myriadibus multi licet extiterint, quibus vel minutissima somnia exhibuerit memoria: Nemo tamen adhuc sit datus, cui totam somni, etiam visorum nocturnorum ignari, vastitatem se cogitando transmisisse, memoriâ revolvere fuerit integrum. Dehinc iste cogitandi actus aut liber fuerit aut necessarius, sed neuter admitti potest. Nec friget Recentiorum adserti corroboratio, *cujus stamina diducit Ans: le Grand (1): Nihil nobis in somno accidere. Statuminans, quod directè ab anima fit, cujus non sumus conscii, nec retrocommemare hosce loquendi modos. Nos cogitationum nostrarum esse conscios: Et earundem in posterum meminisse; plus n. requiritur ut rei alicujus recordemur, quàm ut illius sumus conscii; ut n. recordemur, illius species aliqua vestigia in cerebro nostro relinquet, ad quæ reflectendo nos postea recordamur: ut a. cogitemus sufficit, si nostra perceptioni seu cogitationi sumus conscii, quod non solum dormientibus nobis accidit: sed & ipsi pueris in utero materno, cum non dubium sit multas cogitationes eos habere & eorum mentes in ideis caloris, frigoris, sitilla-*

tionis & doloris, quæ ab unione illius cum corpore oriuntur, occupari, quamvis, quæ cogitaverint eo tempore aut passi fuerint, postea non recordentur. Demum si anima cogitatione per somnum non gaudeat, aut cogitandi potestate est spoliata, aut cogitare non vult; Si illud interiret illius essentia, in cogitatione posita: sin hoc, quia velle & nolle sunt modi percipiendi & ubi perceptio, ibi etiam cogitatio, illam cogitationes exercere sequitur. Nec plus spinarum verpiumve exinde, quod concipiamus animam ἀναλείπτως cogitare, pullulat, quàm si dicamus: lucis esse assidue lucere, calorisque esse calidum. Quin & validissimum hinc confabricari posset scutum, quo immane Psychopannychitarum delirium convelleretur. Posterioris hujus sententiæ intrepidus, dum in vivis fuit, mansit Vindex B. D. N. Wall: Nos ne videamur φερονεῖν ὑπὲρ τὸ σωφρονεῖν neminem illorū de ponte dejicimus, satis habentes innocuam nobis reservasse animi conceptionem.

§. IX. Quia Deus & natura nihil agunt frustra & insuper ἀπειρα ἔκ ἐστὶ αἰτία ὄντων, causæ finalis expressioni non est quod laxemus stylum; Cum n. omnia referenda sunt ad Deum, quæ sunt à Deo, hujus gloria finis est absolute ultimus: finis autem in suo genere ultimus est sospitatio ac conservatio animalium. Uade hi negotiorum ac otiorum circuitus in animalibus, cum tamen motus cæli fluminumq; talis sint nescii mutationis, quandam explicationis ἀποκαταδοκίαν videntur postulare: Ast eò remissior fiet solutionis exposcendæ amor, quò intentior fuerit ordinem animalibus à Deo præscriptū ruminandi ardor:

Quod

Quod caret alternâ requie durabile non est :

Hæc reparat vires fessaque membra levat (κ).

Quapropter πᾶς ὁ βίβη ἡμῶν εἰς ἀνεσον καὶ ἀπαδην
 δίηται. Καὶ ἀλγὰ τέβ' εἰ μόνον ἐξηγοροῖς, ἀλλὰ καὶ
 ὕπνος ἐνρέθη. Καὶ σώζεται μὲν τὸ σῶμα ἐνδεία καὶ
 πληρώσει Ψυχὴ ἣ ἀνέσει καὶ πίνω. Perbellè in hanc
 rem Poëtarum Aurora :

Otia corpus alunt, animus quoq; pascitur illis,

Immodicus contra carpit utrumq; labor (λ).

Et Statius :

- - - - Vires instigat alitque

Tempestiva quies, major post otia virtus;

animata n. sensitiva, quæ ad sentiendum, sese movem-
 dum, & agendum principaliter sunt nata, hanc suam
 spartam ampliter exornare decet: At verò citra æ-
 rumnarum metum, tandemqve παρωλεθρίας fune-
 stum ἐπιφώνημα constipata vigilantium onera ἀνευ
 πίνων δεπύματος humeris suis aptare nequeunt; Ce-
 rebrum n., quod certos nutrimenti, rigationis ac quie-
 tis anfractus desiderat, continua intentione & ipso spi-
 rituū æstu debilitatum admodum langvescit; nervi e-
 nervantur; cor, præprimis a. de homine loquimur, adfe-
 ctuū turbinibus, typhonicisq; mcerorū insultibus exare-
 scens contabescit; concoctio aliorū amandatis spiritib;
 bus frigescit; tetra ac exitialis cruditas, dū calor mem-
 bra foturus fugam adornat, irrupit, corpus vitio-
 sis oppletur humoribus; sanguis feculentior formatur;
 spiritus, qui massam sanguineam, ex qua exstillantur,
 imitantur, vappescunt vel evacuantur; demumque in-

egera animalis machina in presentissimum consilio
 discrimen. Hinc adpositè Succi: Sômniosa nâcter for-
 magâ sifwet. Experiuntur id ipsum præ altis illi, qui
 vigiliis in multam noctem extensis fuliginem lucubra-
 tionum imbibunt indeque κακοσώμαχοι plerumque
 fiunt; licet plebeculæ rarior animales vires exercendi
 impetus hanc ægritudinis feritatem compescat (μ). Si-
 a. membra laboriosioribus occupationibus lassâ ac ex-
 sangvia somnus, ὄφεις περιφύκει σώματος σωτηρία, curat,
 sensus non sine lætitiâ sua agitabunt halcyonia; cere-
 brum solita spirituum dexteritate turgidulum ani-
 mam non ad spem modò sed etiam actum faul-
 peragendarum functionum erigit; Cor passionum
 impulsibus ereptum Syncope ac diastole suâ sangui-
 nem, collega calore ac fermentatione, defecatio-
 rem, ut singulis membris idoneum nutrimentum
 arteriæ admetiantur, egerit, artus ob diurnos re-
 stus aridos irrigans; digestio, quia calor, & spiri-
 tus, ut demum prono quasi alveo in sensuum or-
 gana reliquasque partes se diffundant, colligantur,
 optato non frustrata evento, cruditatem exesse man-
 dat. Atque ita animal, sub spirituum quâ divinâ, ne-
 scio, opulentiâ, vigore ac pernicitate celeberrimum, lu-
 minis in morem diffusorum, novas, repentinas, mi-
 rasque vires effabricantium patrociniò, excubiârum
 vicibus ritè defungi potest. Brevissimè: Somni utili-
 tatem decantat concoctio prima seu chylicatio; fe-
 riante v. facultate animali, naturalis eò validiùs o-
 peratur, ita ut ejus κοπήσειν hujus dicas κοπήων. Ean-
 dem collaudat concoctio secunda seu sangvificatio.

Hanc celebrat coctio tertia, quam calor communia-
 catus per *πρόθεσιν, ἀλλοίωσιν, συζκόλλησιν* seu *πρόσ-
 φουσιν καὶ ὁμοίωσιν* mirum in modum promovet. Som-
 ni usum magnificat sensatio, dum animalia qualia-
 bet à somno, iacturâ spirituum præventâ, robustiora
 & ad stationes suas expeditiora surgunt. Hunc com-
 mendat Tertullianus (y): *Somnus, inq̄uens, est recrea-
 tor corporum, redintegrator virium, probator valetu-
 dinum, pacator operum, medicus laborum, cui legis-
 mē fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens es-
 jam rerum colorem.*

*Hic hominum pellit curas & fessa diurno
 Membra labore levat, revocatq; in corpore vires,
 Quo sine non potis est quisquam producere vitam.
 Est etiam adflictiis magnum solamen & omni
 Optandum voto interdum, præcordia quando
 Angit amor, vel morbus atrox, vel casus acerbus:
 Tum melior gemmis, tum fulvo est gratior auro.*

Sed non nisi moderato magnificos hosce titulos de-
 stinatos esse Tibi imaginæris;

*Multa infert etenim damna & caligine quadam
 Obscurit mentem morbosq; inducit & ipsum
 Enervat corpus quoties sine lege modoque
 Sumitur & nimium torpentes occupat artus.*

Causam adglutinat Keckermannus: Dum post iustum
 somni tempus alimentorum halitus sunt absorpti, neq;
 tamen eò secius animal somno indulget, alii excremen-
 titii, quos natura aliis viis excernere debebat, in cere-
 brum attrahuntur, ibiq; spiritibus animalibus permiscen-
 tur ac implicantur, unaq; cum illis cerebri ventriculos,

hominibus præsertim *Vigilandum ac dormiendum* sit, ni
βιβλίων κήσις καὶ γε γρησις, ἧτις τὸ ἔ παιδείας ἐστὶν
ὄργανον, nos destitueret, reliq. substratae asperitas pro-
 pmodum deterreret: Si itaque leviora tantum à nobis
 tangantur, quæque alterioris sunt indaginis subactio-
 ribus reserventur, est quod Nobis *περαιτιασάμενοις*
 B. L. condonet: nec v. *dormitionem* de jure & actu tunc,
 quando pietatis exercitia sunt urgenda, pulpita sacra
 divinò zelò repletis Præconibus resonant, rostra
 facundiâ delibatis Oratoribus superbiunt, scientiâve
 circumfosis exsultant Præceptoribus.

Qui fundunt claras sapientis pectoris artes,
 Conventus actusve subtilitate, utilitate ac necessitate
 fecundi vigent, esse inhibendam, *Vigiliamq.* admit-
 tendam, ne *πολυπραγμοσύνης κλοκῆ* nos constringat,
 hortari nostra refert: id solummodò nobis relictum
 esse arbitrantur, ut de iis, qui vel statim, postquam cibo
 se ingurgitarunt, vel paululum si detur intercaedinis,
 decedentem diem noctemve *somno aut vigiliâ* antici-
 pant, paucula intertextamus. Salutem itaq; suam in con-
 silio habere judicandi sunt illi, qui ubi pransi sunt. ho-
 ras *vigilantes* eligunt, non tamen cum vehementioribus
 agitationibus aut motibus conglutinatas; aliqua n.
 stomacho, qui cibum jam complexus est, ne per vehe-
 mentiore motum os ejus patefiat, *vigilia consors*
 impertienda est quies, Pueris ac ephēbis lusus, deam-
 bulatiuncula, certamina, palastrarumque exercitatio-
 nes aded non sunt ejuranda, ut potius subsequatur actuum
 actionum non sint funera, sed foenora; isto n. pacto,
 aucto per mediocrem motum calore, coctio non jejune

peragitur: Neque tamen hoc ipso, ut fervidiores cerebri labores tubercinantes excipiant, v. gr. ut qui studiis suum dederunt nomen, à mensis ad Musas immediate transcendant, sumus consultores; qui namque ita indesides serviunt Minervæ ne minuant nervos b.e. eosdem spirituum abitu ac dissipatione detumescentes conficiant, sensuque stupefaciant, videant. Inter cœnam & somnū pariter modicum interstitium jucundâ ambulatione, ut cibus ex orificio descendat, ipsumque claudatur, delinitum linquatur. Νυκτιύατα v. seu lucubrationes post cibationem vespertinâ tanquã sacunda atq; sacunda noctiū spavia secū in Musæū introducere execrantur illi, qui spem incertâ certò damnò emere actū dedidicerunt; ut ut n. eorū, qui cū Platone cœnant, nonnulli postero die bene habeāt: Hoc tamē vix ac ne vix quidem procedet, nisi causè magis, quàm laudè ejus abligurierint cupedia; ceu n.

Ex magna cœna stomacho fit maxima pœna:

Sed est nocte levis si fiet ista brevis: Ita μυσῶν σωτηρῆς ἰσῶν si nimis avidè aveas delictium, πικροζυσμῶν paveas illicitium: scil: hujusmodi πικρὸν ζυσμῶν corpori sevi & coevi à parte post, quamdiu Φυσικὸν est, esse solent morbi, cumque œconomiam animaleam lamentabili nobilitârunt metamorphosi, per dolium Danaïdum, quod infundunt, effluit. Symptomata a., quibus illi, qui studiis, ut emoriantur, immorantur, sunt obnoxii, frequentiora sunt: Spasmi, desipientia, scotomie & vertigines; sanguine n. in corde deficiente, spiritus quoque lus premuntur paupertate, & qui in cerebro jam adsunt, scaturigine suppressâ, neque nervos peragrarè neque incertum ordinem cogi possunt. Pueri junioresque, illi
possit.

potissimum, quibus præcocia sunt ingenia, hoc animò ex-
pendant, quod partes illæ spirituosæ ac vegetiores per
hujusmodi importunum opus avolent nec revolent, quod
remanet vapidum, iners ac aqueosum est, quod etiam an-
tiquæ venustatis non oblitus Poëta Ovidius innuit:

Extenuant juvenum vigilatæ corpora noctes.

Quàm proporro erga valetudinem suam cauti sint illi,
qui simul ac corpora escâ refecerunt, somnò etiam cu-
rant, paucissimis est enucleandum. Atq; ut in offensò
pede progrediamur, non omnium somnus meridianus
æqualiter suffragium prodigit; qui namque alterum pe-
dem in cymba Charontis habent, atq; βαρβαροὶ γε-
νιάζουσιν ἴνα κατὰ τὴν τὸ θυτὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς, in ru-
gas leniles non censentur injuri, si postquam cibati
sunt, non tam cubando, ne diutius quàm ipsis profit
requiescant, sed si vires ita tulerint, cubitis aliisve inni-
tendo nictationibus immincant, quò spiritus liberio-
res, sensibus aliis non oneratis, ventriculi coctioni,
quæ ceteroquin lenta est, famulentur (ρ): qui v. ætate flo-
rent integriore, rarò sine noxa meridianantur. Ratio an-
tiquorum hæc est: Ventriculus eorum ollæ adinstar i-
gni impostæ æstuat ac fervet. Ideirco evaporationes im-
puræ, quas *vigilantes* per poros cutaneos expellere so-
lent, in cerebrum elevata cum spiritibus animalibus mi-
scantur, *somnumque* turbulentum progenerant, omnes-
que artus torpore inficiunt (σ). Unde istiusmodi *quie-
tem* flatus, cruditates, pandiculationes, tumores, catar-
rhi, capitisque dolores comitantur, perque istam orga-
na exarmanantur, totumq; corpus multifaria calamitate
multatur, ita tamen, ut sine maiori damno diu eidem

adversis & rusticis, per corporis sudores & labores vapores domantibus, obrepit, nec subticendum in vulgus de hoc somno quod abiit distichon:

*Febris, pigrities, capitis dolor atq; catarrhus,
Hæc tibi proveniunt ex somno meridiano.*

Id tamen, quod cibus in ventriculo non secus ac in olla ebulliat, non æquè Recentiores delectat; sic namq; stomachus ad arbitrium eorum tympani instar extendetur, hominesque statui illactymarentur amaro. De cetero *ordini ab ordinis Auctore sancito, ut nocte quiescamus, die sensus distringamus, obtemperare est consuetissimū*; nocturnæ n. tempestatis frigiditas, humiditas, tenebræ atq; silentium animalia ad dormiendum quasi hortantur, dū per ea non stat, quò minus spiritus animales placentur atq; confopiantur. Sic namq; somnus, à turbulentis circumstantium motibus non præcisus, concoctionem non tantum auspiciatò inchoat, sed etiam inchoatam faustus consummat. *Hinc auroram Musis amicam bilares saluamus dulci satiati quiete & si quid matutino tempore memorie mandamus, vel mente revolvimus, firmitus quàm reliquo diei decursu inhaerere persentiscimus*; illis namq; horis cerebrum est liberum, nullis adhuc rerum vestigiis præpeditum. Quò etiam facit, quod cerebrum manè vaporibus, perfecta ciborum coctione, non æstuans fibras porrigit expeditiores & agiliores ad ejusdè motus ac novam affectionem induendum; sic a., quod quavisdòq; non sine fastidio est subeundum, noctu è somno excitemur, & licet oculi deinceps claudantur, defatigatio tamen & torpedo calidum deserturos nidum graventisensendum est (si abique aliorum strepitu, tumultu aut conscientia a superioribus crabronibus somnus spontè fuerit

est discussus, quia concoctio, cum primū *evigilabamus*,
 suum nocta erat complementum, spiritus restauratio-
 nem consecuti, excrementa etiam vel dispersionem vel
 ad sua receptacula propulsionem fuerant adepti: neq;
 tamen eò secius eidem emancipamur) spiritus crassia
 illis ac excrementitiis vaporibus involutos pigrescere
 ac obtorpescere. Aliud deinceps non videbitur aptius,
 quàm commodum *dormientiū* vel *dormituroorum* situm
 in conspectu dare: At quo pacto quis se somno prepara-
 bit pronone, supino, an in latus reclinato corpore? in
 diversa abeunt eruditi; alii namq;, quod dextro latere
 primū, ne os ventriculi hiet, cor prematur, ejusq; motus
 sufflaminetur, *ad cubandū* sit, docent; nonnulli sinistro,
 ut ventriculus, qui versus istam partem est capacior, fo-
 vestur recumbendum esse dicunt; Arist: ἐπι πρὸ δεξιᾶ
 κατὰ κειμένους μάλλον ἐπιέρχεται ὑπνον. Ἐπι τοῖς δὲ
 ἀριστερῆς κατὰ κειμένους ἐξεννοεῖν autumat (τ); ceteri
 nihil interesse, dextris ne an sinistris costis lumbisq; ful-
 ciatur, obtendunt; cum cor, si sinistrorsum vertatur,
 sensibili pressione aut motu retinaculis non ardetur (υ).
 Supinus ut, valetudinarius præcipuè, *Somnum* oppetat
 dissuadetur à non paucis, cum *Ephialtes* seu *incubus*
 Svecicè *Mara* dorso incubantibus sæpiuscule insultet.
 Tali recubitu refragatur Hermannus Follinus, eun-
 dem caput nervosq; offendere, paralytin, apoplexiam
 & calculū nutricari pronuntians (φ). In ventrem pro-
 cumbere est brutorum sectari velle indolem. Superior
 corporis pars servato majorum more pulvinis ac cervi-
 calibus, ne perversus iste decubitus diaphragmati, mo-
 tui respiratorio aliisq; partibus quid moliatur insensu,
 modi-

(τ) *Probl. Sect; 6, (υ) B. D. N. Wall; [φ] in Amuleto Ant. c. 6.*

modicè attollitur. Deinde senio confecti, qui frequen-
tius sicci & cogitabundi sunt redundantesq; falsà capi-
tū pituitā, spiritus minùs quiescere sinunt(χ), molliori
accubitaliū adparatu membra νενακρωμένα ad quietem
alliciant, imitati senem ab Homero descriptum (ψ):

- - - ἐπεὶ λῆσαιτο Φάροϊτε

Ἐυδέμεναι μαλακῶς, ἢ γδ̄ δίκη ἐστὶ γαστέρων.

Ut lavit sumsitq; cibum, dat membra sopori

Mollibus in stratis, vacuus curaq; metuque,

Corpora ceu prodest senio confecta foveti.

Deniq; sub Jove frigido somnos captare ob vaporum, li-
berius extra tecta grassantium, petulantiozem impul-
sum, tum etiam aliorum quorumvis, in capita dormi-
entium insidias parantium, insultus sine submonitione qui-
libet devitabit. Ad Lunæ radios somni captationem de-
hortatur Kippingius [ω]; cum hujusmodi somnus capiti
sit nocivus, eò quod luna, ἐνεργητικῶς humorū Domina
adpellata, caput dormientis percellat, vaporesque elici-
endo uniat, unde cerebri existit pondus, à quo velut
crapula gravatur homo: Licet discessus atque diffusus
Recentiorum hac in re nos non prætereat. Domicilia
demum opere vel situ edita depressis ac humo paludosa
immersis etiam in cubatu, si fors ita ferat, ne creberri-
ma ἐξάτμισις vdis palustribusque locis ingenita quid
adversum machinetur, anteferre præstat. Quamdiu po-
stremò vigilandum aut dormiendum sit exactè definire
nostri non est arbitrii; quamvis n: quidam 7. vel 8. ho-
ris coctionem, ultra quam somnus protrahendus non
est, absolvi statuunt: Cum tamen pro temperamento-
rum, nutritivis & annorum diversitate & ipsa diver-
sas subeat limitationes, statà atq; canonicà somnum vel
(χ) Hipp. l. 3. Aph. ult: (ψ) l. ult: ὀδύος: (ω) c. 14. §. 5 in

incipiendi vel finiendi horâ non determinatâ, lecto se-
 tunc, quando sensuum aliorumque organorum opera-
 tiones tempestiva efflagitant laxamenta, committere:
 rursumque cessationem istam, cum, digestionem ritè ex-
 actâ, spiritus animales, à sanguine tempore somni pro-
 ducti, tam copiosè sunt repleti, ut reciso sufflamine
 nervorum ductus possint patefacere tantum, quantum
 ad sensationem & motionem requiritur, dispellendam
 esse à Φόβω colligimus. Ad exitum deproperantes li-
 men ejus somni præternaturalis specierum nudâ recen-
 sione distingvimus, *πρωτοκλισία* Lethargiæ seu veter-
 no delatâ, qui gravedinem atque stuporem parit ea
 propter, quoniam materia morbum inducens, quam
 medici frigidam pituitam esse putant, multi humoris in
 cerebrum exæstantis, illiusque madefacti ventriculos
 occupantis, est nutrix; unde talis somnus profundus
 non modò sensus exteriores ligat, sed etiam omnium
 memoriam abolet. Unde pestis eadem corruptos so-
 mnolentiaque correptos citiùs, si se quieti dedant, na-
 turâ remissiùs sui resistente, debellat. Lethargo pro-
 ximum est *coma*, quod in *vigil* & *somnolentum* dispelci-
 tur. *Vigil* oculos claudendo somnum simulat, ita ut illo
 pressi *vigilia* ac delirio adfligantur atque derepentè ob-
 tactum levissimum oculis apertis torvè contuentes illi-
 cò somnum repetant: *Somnolentum* v., aliàs cataphora
 vocitatum, itidem somnus profundus est, cujus patien-
 tem si expergefeceris, oculos aperit, datoque responso,
 denuò repentè profunda *dormitione* abripitur. Hisce
 succedit *Carus*, somnus quidem à febre immunis, præ-
 nominatis tamen altior, quo degravatus sine responsi-
 one difficulter luminis orbem revelat, sensu tamen, si

concutiatur, & responsione manente integrâ. Numero ultimus est *noctambul*, qui quidem non nocet, præterquam quod hominem, quem obsidet, ad surgendum & *πλυστόπως* oberrandū vi adigit, ita ut nocte intempestâ gravi sopore adquiescens oculis clausis è lecto se proripiat, dormitorii fores recludat, angulos ædium circumvagando venetur, imò fastigia murorū ac tectorum conscendat atque hisce imperterritè perreptatis demum non segniùs, nisi nominatenus inclametur, rursum descendat atq; in lectum se recipiens, quod restat *somni* actorum immemor transigat. Reliqua, quæ adfectionibus hisce nostris ulterius scenerarentur lumen, materiæ subtilitas rei que numariæ rara difficultas absorbent. Confitemur ingenuè hiulco huic scribendi generi vim stomachum movendi posse inesse: Qui tamen occupatiuncularum nostrarum, aliorum ministeriis, necessitate magistrâ, à teneris addictarum, vicem novit, tersi aut emaculati quid à nobis in lucem non prodiisse æquò, ceu speramus, feret animò. Præterea cum ea sit ingenii humani labes, ut non, quod videre vult, semper videat, Tuam, B. L. modestiorem censuram, si non cuncta ex Jovis tabulis sint decerpta, studiose imploramus. Quod superest, dum placida pulmonū spiracula, molles arteriarū tremores & quandoq; repetiti Rhonchi tenuè discrimen, quod per *somnum*, ut eundem à morte dirimant, objiciunt, committent atq; ita mortis præludium excipiet vitæ exodium, tempusque tempore carens, sublato clamore יהוה שנה יהוה הכיטה ענבו יהוה

אלהינו תאורה עינינו פן - גישן המור

Clarissime Domine

PETRE WJRHOLM /

Senioris Philosophiæ Candidate dudum meritissime,
VIGILIE SOMNIQUE APELLES,
SALVE Et VALE!

Sic Tua devicit patientia pondera quevis,
Quæ sapiens rigidâ mole gravare caput:
Sic Tua transegit solertia temporis arctus,
Ut decus, ut clarus Te comiteretur honos,
En recolet sagio Magnorum gratia PATRUM,
Quid meruit pietas, quid meruitq; labor.
Cumque redux Patrios jam sis visurus agellos,
Nos Tibi serua: Illi præmia digna ferunt.
Salve ergo meritis fructum DEUS optimus addat,
Quæ Tibi danda cupis des precor Ipse Vale!
J. W.

Når

Mycket Berömlige Philosophiæ Candidaten,
Ehreborne och Hög-wällårde
Her: PETRUS WJRHOLM /
Sin / för Magisters Titulen, lärde

Om Wako och Sömn

Såmanfattade Disputation manligen försvarade:

Det är ett gammalt Ord: en hwar wet bäst at tala
Om det hä stelfwer lärt och prof uppå sig wist
Då de förfarenhet uhr wågen röger list/
Ett söfwees Sanning in i minsta twelkans dröala.
Herr Candidat Jhaa med trågna krafter sträfswat

All Sömn och swårhet mot/ ei war Ehr sänge låre
Fast ån Ehr sundhet sljkt wål något sakna lære
Doch Lårdom och Beröm I wissa har beleswat
So kan med bättre fog om Sömn och Wako skrifwa
An I Herz *Candidat*? som Sömnen städze flytt
Ja/ natten har I och till dag årh Ehr förbytt;
Ty hafwa Förmån hög' tillbudet Ehr att klifwa
Up till det Heders rum/ det ofta de erfarit

Ehr Lårdom wara wård och Waksamhet förtient
Det Sömnen ån i dag sin slafwer har förment.
Ej! så har all Ehr tid med Dygd och mödo warit.
Ehet år för wiso sant/ här wid en afwog stannar:
Allenast lårdom/ sljkt Er hafwer dragit fram/
Och icke något mynt/ ell' annat sådant Kram;
Ty är Ehr Seder sann/ det hwar och en besannar.
Jag må ej biuda till min inre åtra lindra:
— Alt på behörigt sätt förklara Ehr Beröm

Herz *Candidat*; ty I der om är sielswer om/
Och sinnet Ehr är högt/ det mig och mände
hindra

Omröra dygden den/ som I alt stadiqt öfwar;
Ty må med rätt och skäl Förwanter/ Wänner all
Sig sågna der utaf och glädias med högt skall
Att GUD så hulpit fram den Sielpen han
förtöfwar.

Så har I målet nått: GUD låte Ehr nu finna
Den lön Herz *Candidat*, som Wako Ehr är wård
Och jag tillönstar Ehr förutan swel och flård!
Så skall *Magister* wår sin Onsknings fylnad winne

Sälunda wisse sin plikt
s. Pihlgree